

ROZKAZOWAĆ (1170) *vb impf*

rof-, ros- (1130), roz- (21), rofz- (4).

Oba o oraz drugie a jasne (w tym w pierwszym o 1 r. błędne znakowanie); w inf -ka- (125), -kã- (3); -kã- BiałKat; -ka- : -kã- BielKron (13:1), SkarJedn (2:1); w imp -ka-; w pozostałych formach -ka- (924), -kã- (24); -kã- ForCnR; -ka- : -kã- LubPs (7:1), KrowObr (28:5), BibRadz (43:2), BielKron (66:3), Mącz (11:1), RejAp (48:1), KuczbKat (11:1), BudNT (4:1), CzechRozm (51:2), SkarJedn (13:1), SkarŻyw (37:2), NiemObr (19:2), PowodPr (13:1).

inf rozkazować (133). $\diamond$ *praes* 1 sg rozkazuję (83) [w tym zapis: -e (4)]. $\diamond$ 2 sg rozkazujesz (12). $\diamond$ 3 sg rozkazuje (419). $\diamond$ 1 pl rozkazujemy (57), rozkazuj(e)m (5), rozkazujemy (1); -(e)m *MetrKor*; -emy : -(e)m : -imy *LibLeg* (1:3:1), *SkarJedn* (1:1); ~-emy (46), -(e)m(y) (16). $\diamond$ 2 pl rozkazujecie (2). $\diamond$ 3 pl rozkazują (79). $\diamond$ *praet* 1 sg m rozkazowałem, -m rozkazowałem (5). $\diamond$ 2 sg m -ś rozkazowałem (1). $\diamond$ 3 sg m rozkazował (113). *f* rozkazowała (7). *n* rozkazowało (2). $\diamond$ 1 pl m pers -smy, -esmy rozkazowali (4) *LibLeg* (3), *WujNT*, -echmy rozkazowali (1) *BibRadz*; ~-smy (1), -(s)my (3). $\diamond$ 2 pl m pers -ście rozkazowali (1). $\diamond$ 3 pl m pers rozkazowali (39). $\diamond$ *fut* 2 sg m będziesz rozkazował (4). $\diamond$ 3 sg m będzie rozkazował (5), rozkazować będzie (2); będzie rozkazował *RejZwierz*, *ModrzBaz*, *SkarŻyw*, *WerKaz*; rozkazować będzie *OrzJan*; będzie rozkazował : rozkazować będzie *BielKron* (1:1). $\diamond$ 1 pl m pers będziemy rozkazować (1). $\diamond$ 2 pl m pers rozkazować będziecie (2). $\diamond$ 3 pl m pers będą rozkazować (2). $\diamond$ *imp* 1 sg niechąć rozkazuję (1). $\diamond$ 2 sg rozkazuj (8). $\diamond$ 3 sg niech, niechaj rozkazuje (3). $\diamond$ 3 pl niech, niechaj rozkazują (2). $\diamond$ *con* 2 sg m byś rozkazował (3). $\diamond$ 3 sg m by rozkazował (30). *f* by rozkazowała (5). *n* by rozkazowało (1). $\diamond$ 3 pl m pers by rozkazowali (15). *subst* by rozkazowały (1). $\diamond$ *impers* ma być rozkazowano (1). $\diamond$ *praes* bywa rozkazowano (1). $\diamond$ *praet* rozkazowano (4). $\diamond$ *part praes act* rozkazując (114), rozkazujący (1); -ąc : -ęcy *WujNT* (9:1).

Sł stp notuje, Cn: rozkazować, Linde XVI (dwa z niżej notowanych przykładów) – XVIII w.

1. Przekazywać swą wolę do wykonania a. przestrzegania; *imperare* *HistAl*, *PolAnt*, *Mącz*, *Modrz*, *Calep*, *Vulg*, *Cn*; *mandare* *PolAnt*, *Mącz*, *Modrz*, *Calep*, *Vulg*, *JanStat*; *praecipere* *PolAnt*, *Vulg*, *Mącz*, *Modrz*, *JanStat*, *Cn*; *iubere* *Vulg*, *PolAnt*, *Modrz*, *Calep*, *JanStat*, *Cn*; *imperitare* *Mącz*, *Calep*, *Cn*; *praeceptare* *Mącz*, *Cn*; *demandare* *Calep*, *JanStat*; *dicere*, *loqui* *PolAnt*; *iniungere* *Mącz*; *praescribere* *Modrz* (820) : *Iniungo*, *Poliecam*/ *roskázuyę*/ *wkládam* co ná kogo. *Mącz* 178b; *Praemando ante sive prius mando*, *Przed tym roskaázuyę*/ *Zákázuyę*. *Mącz* 206d, 36c, d, 206b, 280b; *Demando* – *Rozkazuię*, *zlicęm*. *Calep* 302b, 511a [2 r.], 567a, 634a, 835a.

rozkazować komu (1): *Impero*, *Roskázuyę*/ *przikázuyę*/ *pánuyę*. [...] *Imperor* [...]. *Mnie* bywa rozkazowano. *Rarum est*. *Mącz* 280b.

a. *Wydawać rozkaz, nakaz, polecenie* (zwykle chodzi o nakaz, który powinien być wykonany jednorazowo, skierowany do określonego odbiorcy) [w tym: *komu* (270), *czemu* (*przen*) (2)] (292) : *BierRozm* 23; *To iuż łam [włodarz] nic nie robi/ iedno roskaázuię/ A pan Stároftá też rad/ iż mu pochlebuie*. *RejZwierz* 138; *wízákże* *Senat* *ktemu* *przyzwalał/ áby* przedłużenie w *Rycerfkich* *rzeczach* *czáfu* *prętkiey* *potrzeby* *nie* *bywáło*. *Krol* *roskaázował* *Tribunátom/ Tribunaći* *Kuryáriom/ Kuryárij* *fwemu* *Rycerftwu/ ciągnęli* *gdzye* *roskazano*. *BielKron* 99v; *Ten [papież* *Ormizda]* *był* *połłał* *do* *Anáftázyuła* *Cefárzá* *Konftántynopolskiego/ áby* *przeštał* *od* *wiáry* *Eutyicyfkiey/ ktory* *połły*

pofukawłzy powiedział/ niechać ia Papieżom rofkázuię á nie oni mnie. *BielKron* 162; Imperitando serviendoque vicissim, Roskázuyąc y posługuyąc yeden drugiemu. *Mącz* 280c; Mandatis rebus praeverti nolo, Nie chcę ábyscie fie czego domysłać mieli nád to niżli wam rofkázuyą. *Mącz* 488c, 80d; *GórnDworz* C2v, Gg8v; *BielSpr* 38; Bo wedle wiary ich musí ząwždy infzy być ktory rofkázuię/ á infzy toż ktory rofkázanie czyni. *CzechRozm* 16, 16 [2 r.]; *ModrzBaz* 47v; Krol á namieftnik krolewłki władzą trzymáiąc/ nie czynią dwu plebanow áni dwu krolow/ ále iednego w vrzędzie y páńftwie/ ácz dwa łą w ofobie. Ieden obecny á drugi dáleki: ieden rofkázuię/ á drugi toż rofkázanie wykonywá. *SkarJedn* 57; *SkarŻyw* 291; *CzechEp* 244 [2 r.] 278 [2 r.], 316; Kmieciá vbogiego proznuiącego gdy záltanie Vrzędnik/ ma ku kázác robić do dworá/ choćby odrobił/ áby go tym wciągnął w robotę: doftátiecznemu inák: bo ten może odpoczywáć/ gdy ma czeladz/ á komu rofkázowáć. *GostGosp* 30; *SarnStat* 313; Słuchay ty, Stóy ták, ftóy zaráz, ciebiś [!] wołam: á słyzyszże? (–) Nie postoię. (–) Ale ia chcę ták żebyś postał. (–) A iefli ia też niechcę, żebyś ty chciał. [...] Prziymi łobie sługę Chcefzli mu rofkázowáć. *CiekPotr* 80.

rozkazować co [z wyrazami o znaczeniu ogólnikowym, zwłaszcza „co”; w tym: w eliptycznym zdaniu względnym (13)] (40): Sinowi poślufznemu nie ciefzko pośluzyc czo ociec rofkazuie. *BielŻyw* 52; *LeopNum* 32/25; Potym Krol wezwał Syby służebniká Saulowego y rzekł ku niemu [...] / á będziez oddawał wżytki pożytki ná żywność fynowi páná twoiego/ A Mifiboet fyn páná twego będzie ząwždy iadał v ftołu mego [...]. Tedy Sybá odpowiedział Krolowi/ Wżytko to co Krol pan moy rofkázuię mnie służebnikowi fwemu ták vczynię *BibRadz* 2.Reg 9/11; Y wybudowáli káplice wyfokie Báálowi/ ktore łą ná dolinie fynow Hennom/ kędy przenařzáli przez ogień fyny y corki łwoie Molochowi/ częgom ia im nie rofkázowál / [...] żeby kiedy táką obrzydłość czynić mieli *BibRadz* *Ier* 32/35; POtym powtore podane iefth słowo Pánłkie Ionařzowi tym łpofobem. Powftań á idź do Niniwe miáłtá onego wielkiego/ á opowieday w nim to co ia rofkázuię tobie [loquor ad te]. *BibRadz* *Ion* 3/2, *Ier* 29/23; iákie ták okrucieństwo/ łupieństwo/ morderstwo nielithořciwe czynili Hiřzpáni z Niemcy/ wyłowić to trudno álbo piřác. Cefarz gdy fie tego dowiedział/ wymawiał fie iż tego nierofkázowál / á nad wołą iego fie to działo *BielKron* 204v; Gdy z tym pořelřtwem [tj. żądaniem, aby Przemysław dał syna Właście za małżonka] przyřzto do Przemysławá/ Przemysław odpowiedział: Kthora fie mnie będzie podobála álbo memv fynowi tę poymie/ niechaż ony mnie tego áni memu fynowi nie rofkázuią. *BielKron* 319v, 388v, 394v, 467; Rebus aliis anteventam, quae mandas mihi, Wżiřtkiego ynřzego popuřzczę mimo to co mi rofkázuyeřz. *Mącz* 488c; Słuchayże co rofkázuię temu Apořtołowi łwięthemu ten głoś iáko trąba wołáiący. Aby tho wżytko czo będziez widział álbo słyzzał pilnie nápiřał *RejAp* 11; A tá beřtia fiędmigłowáta iuż też to mowiłá co iej oná nowopowřtála beřtia dwurogáta rofkázowála. *RejAp* 115v, 11v; *GórnDworz* Gg8v; *RejPos* 261; Poślufznym y poddánym mař być zwierzchnořci/ y oddawać iey coć oná rofkázuię: ále tylko wedle łłowá Bożego: á nád to nic. *CzechRozm* 251v, 100v, 252v; *ModrzBaz* 144v; Wiktor [papieř] piřał do Azyanow y Biřkupow onych/ áby fię wtym łwięćie [Wielkanocy] z innemi zgadzáli: rofkázuiąc im to/ y te dáiąc przyczyny/ iřz nie przyřtoi áby fię członki z głową zgádzác nie miály *SkarJedn* 124; Skoro dzień/ Athárydus związanego [řw. Sabbata] ząwieřć v tramu kazał: á przywodwřzy do niego onego kápłaná z ktorym poiman/ mowili im áby iedli ofiáry á tym fię od łmierci wykupili. [...] A Sábbás S. rzekł: Potrąwy to zguby

wieczney/ iáko y ten ktory to rofkázuie. *SkarŻyw* 329, 532; *CzechEp* 195; *ActReg* 85; *PowodPr* 85; [SkarKaz 462 (*Linde s.v. rozkazać*)]. Cf *rozkazować co od kogo, Ze zdaniem, Z przytoczeniem, Fraza.*

rozkazować co [= przedmiot rozkazu] (3): Pan buog rofkázuie Gabrielowi ku pannie Marij poselstwo z swe rady. *OpecŻyw* 7; *RejPos* 259 [2 r.].

rozkazować co od kogo (2): *RejAp* 191v; Tedy przyfzedł do niego [do Saula] Prorok Sámuel/ [...] ktory mu to rofkázował od Páná/ pytáiąc go coby to czynił ná tey gorze. *RejPos* 319v.

rozkazować komu [= w czyjej sprawie] (2): Rofkázuie ta panna w vciłku/ w potrzebie/ ij w smutku kniéy fie vciekaiącym *OpecŻyw* 189v, 189v.

rozkazować ku komu (1): Pán bóg rofkázuie Gabrielowi ku pannie M. *OpecŻywSandR nlb* 2.

rozkazować nad kim [= w czyjej sprawie] (1): Rofkázuie [Maryja] íprawiedliwym/ ofwiéztá ié lafka [!] bożą/ ij nad grzéłnymi w nágorłfych grzébach/ bo wśfyty s pelności iéy lafki/ pocieffenijé bierzą *OpecŻyw* 189v.

rozkazować w czym [= czym] (1): W pirwłfzych y wtorych wićiach tylko to rofkázuią/ áby íobie káždy gotował czego ná woynę potrzebá. *ModrzBaz* 116v.

rozkazować o czym (1): iaká pociechę tu nam [Pan] zoftáwić raczył/ [...] iż bez opátrznosci iego żaden człek zgináć áni vpáść nie może. Iáko Anyoł Iozephowi rofkázuie o vftápieniu iego [cf thedy Anyoł Pánłki vkazał fie Iozephowi przez íen/ mowiać mu: Wítań á weźmi dzyeciátko y z mátką iego/ á vftęp do Egiptu. *RejPos* 25]. *RejPos* 27v.

rozkazować gdzie [= w tekście] (7): *RejAp* 94v, 137, 191v; *RejPos* 160; A w lífcie do Tythuśa rofkázuie áby w káżdym mieyfcie poftánowieni byli Stárfzy/ kthore wnetze zowie Bífkupy. *RejPosRozpr* c3; to fie nie tylko z tych mieyfc námienionych pokázuie/ ále theż iefzcze y z innych/ [...] gdzie rofkázuie Krolowi kłięgi íobie zakonne [...] przepiśáć *CzechRozm* 99v; mam listy iego, [...] gdzie rofkázował mi to, abych y sam się znim porówná y iemu go reconciliowá *ActReg* 118.

Z zaimkiem przysłownym zastępującym przytoczenie (2): Azałz ták Pan Moizefzowi rofkázował gdy mu poruczáł íędzie y vrzędniki ítánowić miedzy ludem íwoim? *RejZwierc* 70v; Abowiem zwáć íię názwíłkiem íługá íług Bożych: á przedíię nigdy żadnemu nie íłużyć: [...] y onym *fic volo fic iubeo*, ábo/ *quare tibi praecipiendo mandamus*, ták chcę mieć ták rofkázuię etc. hárdzie y zuchwále mándaty ábo buły pośyláć y zuchwále z pogrośfką rofkázowáć: á co może być ínfzego/ íedno naprzod ze wśzytkich/ ktorzy íię w tym nie czuią ízydźieć? *CzechEp* 334.

cum inf (62): Ezop rzekł/ tákćiem ia rozumiał Gdyś mi wárzyć rofkázował: Iześ ízoczewice mowił/ Przetom íedno źiárno włóżył. *BierEz* C2; abowiem bedzie tam sluzebnyk p. voyewodi Cracowłkiego [...] przes ktorego nam dasz znac [..] czo tam íprawysz a czo ítan y.m. krolowey veng. bedzie a to dla tegocz rofkazvyem tak czinicz yzebíłmi radzi wyedziely na kazdi czas czo sye tam dzieye okolo k.y.m. *LibLeg* 11/43v, 11/132, 138, 173, 173v, 174, 181v; *RejKup* n5; *DiarDop* 117; co mu y przy íámey ímyerći Tomiris tátárka poimawíły go wymawyáłá/ gdy głowę yego w kłodzye nápełniwíły pełno krwyą człowiczą/ pogręzáć rofkázowáłá. *GliczKsiqz* D4, D7v; Abowiem w káżdym Práwie rozmáity íefth obyczay pozywánia. Naprzod [...]. Wtore/ gdy Sędzia íłudze íwemu rofkázuie kogo pozwáć vftnie. *GroicPorz* n3v; Abowiem gdy by íye tráfiło/ iż by złoczyńcá dla męki wielkiey vmárl/ Sędzia był by bárzo podeźrzány/ iáko by mu tákie męki zádáwáć rofkázowáł/ nie wedle Práwá álbo

zwyczajiu *GroicPorz* ii2; *KrowObr* 26, 117v; *BibRadz Gen* 6 arg, *Ios* 1 arg, *Iudith* 14 arg, 2.*Mach* 15/5, *Act* 23/3; *BielKron* 220v; Mowią że tu gołpodę komus zápiłuią/ Ale milczec w tey mierze Kłięża rofkázuią. *Prot* B3v; że ielt pewne gdy łhyłzimy iż piłze do nas wierny á práwie poprzyłięgły Kánclerz táiemnic Páná nálzego/ rofkázuię piłác Duch święty s táiemnic Bołtwá onego nieogárnionego. *RejAp* 123v, 81v, 90 [3 r.], 137 [2 r.], *Ee*4; *RejPos* 50, 174, 304v; Tám oná s pirwu oycá z ochotą przyięłá/ Y z wielką śwá pilnością łłuzyc mu poczęłá. Rołkázuiąc czeládzi ták go miec ná pieczy/ Aby mu nie łchodziło ná namnieyłzy rzeczy. *HistLan* A4v; *KuczbKat* 330; *RejZwierc* 263v; *BielSpr* 46; Pan chcąc wino wczynić wodę przynieść rołkázuię *RejPosWstaw* 44; *BudBib* 1.*Mach* 3/28; *HistHel* B4, C3; *CzechRozm* 99v, 237v [2 r.], 238, 251v, 266; *ModrzBaz* 24v, 35, 35v; Tedy go łędzia ná śmierć łkazał mowiac. Piotrá wzgárdzićielá nie zwyciężonych Cefarzow/ dla zakonu Bogá łwego/ rołkázuię ná krzyż wbić. *SkarŻyw* 41, 497; *CzechEp* 363; *NiemObr* 22; *GórnRozm* G4v; *Paprup* K; Octy winne/ miodowe/ piwne/ ágrefty/ to rołkázowác dołtátkiem czynić: y przypominác kiedy to dżiałác. *GostGosp* 130; Zebyś tedy częgo tákowego nie wyrzódził/ s tego vrzędu ábrogię cie/ y rołkázuięć łtąd odeyść/ ábyś ná potym o tákowe rzeczy nie kułł łie. *Phil* E3; A Anániałz Arcykápłan kazał go [św. *Pawła*] tym ktorzy przy nim łtali bić w gębę. Tedy rzekł Páweł k niemu: [...] A ty łiedząc łádziłz mię wedle zákonu; á rołkázuięłz mię bić przeciw zakonowi? *WujNT Act* 23/3, *Luc* 8/31; *SarnStat* 1099.

Ze zdaniem dopełnieniowym referującym treść rozkazu [w tym z zapowiednikiem: to (8); aby, iżby, żeby (111), iż (1), zaimek pytajny (1)] (113): Ogládáy téż iako panna mariá [*na godach św. Jana*] ij tam ij łam biegala opátrzaiątz aby niebył niedołtatek/ ale aby włłytko bylo rzádem łwym/ a rołkazuie łluzebnikom iako łie mietz maią *OpecŻyw* 40v, 53; dlyá tego teraz kazalem yemv. łwoy wielky łyłth połlacz. rołkazvyancz yemv. aby on. Czoiłkolwyek myasth. albo twoyey ziemye wzyal. włłiłtko zalłie wroczył. *MetrKor* 46/46v, 38/321, 59/77; A thako rołkazuem czy aby thy łczelłarzem od nas mowyl y sbałzamy wthey rzeczy nathen społłob. *LibLeg* 8/25v; tho zawłdij k ygo M. starołtam swoym rołkazowacz raczi y teras tez snowv do nych pyłłacz raczi Abi łye wedlye przimierza zachowaly a sprawiedlywołcz na granyczach czinyly *LibLeg* 11/71v, 7/36, 10/121v, 11/50, 81v, 133v, 134v; *ComCrac* 12; *Rejłóz* Ov; *RejKup* b6v, y8, z2v; *DiarDop* 106; *Leop* 3.*Mach* 7 arg; *UstPraw* I; *BibRadz* 1.*Reg* 15/18, 3.*Reg* 2/29, 36, 19 arg, 22/9 (9); Potym Moizelłz pożegnał włzytki dwánałcie narodow z ołobná [...]. Tym wiecey ielłczce pobudził włzytek lud ku płáczu/ [...] Przeto ręką łkázuiąc rołkázowal áby ná łtronę włtápili á milczeli *BielKron* 45v, 25v, 82v, 115v, 202, 212; Tu iuż potym rołkázuię łanowi łwiętemu/ áby tho piłal wiernie co widział *RejAp* 16v; Abowiem thu łłyłzyłz iż Pan łanowi to rołkázuię/ áby nam tego nie prołtemi łłowy opowiedział *RejAp* 176v, CC3, 27, 66, 66v, 89v (10); iż ia tu s poruczienia I.M. kłiędzá Błłkupá mam zwirzchność/ rołkázuię to w.m. ábyś w.m. tak długo mowil o teyże rzeczy/ áż do tego czáłu/ iáko p. Kriłki wczorá. *GórnDworz* K5, C2v, C3, O; Zátym rzekł Cefarz łowinianowi: Gdyżes thák przed námi włzemi łmiał łie Cefárzem mienić/ przethoż rołkázuiemy/ áby cie dżiś wviázawłzy koniowi v ogoná zá koniem włoczono. *HistRzym* 44v; *RejPos* 68v; *KuczbKat* 215; Słuchay gdy ono Pan rołkázuię Prorokowi/ áby łzedł á rołkazał krolowi Saulowi áby łzedł z woyskiem ná krolá Amáleká *RejZwierc* 261v, 10; *BielSpr* 18; Tenże Páweł Tytowi rołkázuię/ áby on á nie Vrząd łwiecki/ [...] połtánowił w káżdym miełście Kápłany.

WujJud 146v, 21v; *RejPosRozpr* c3; *BudBib* 3.*Esdr* 6/19; *ModrzBaz* 115, 116v; *SkarJedn* 196, 215, 260; ále Pan Bog ktory bronil Iakobá/ záltrálzył przez Ien Lábaná: rofkázuiąc mu/ áby y przykrego fłowá nie mowil Iakobowi. *SkarŻyw* 347, 20, 32, 35, 212, 227 (13); Ale Włodimirz po wzyftkich pańftwach fwoich Rulkich dał wywołác/ rofkázuiąc áby fie wzyfcy ná wiarę Chrześciánfką chrzcili *StryjKron* 140; *ZapKościér* 1582/33; *CzechEp* 190; *NiemObr* 153; *GórnRozm* Dv; *ActReg* 118; *Phil* O4; *GórnTroas* 25; *WujNT Act* 16/23, 23/22; A ná drugim mieyfcu/ kiedy też tákże grzech był odpulzczony Dawidowi [...] przedsię mu dał Gád Prorok pokutę rofkázuiąc mu/ *vt extruat altare Domino* żeby zbudował ołtarz ná chwałę Páńfką. *WysKaz* 30; TObie Szláchetnému N. dziedzicowi N. rofkázuiemy: ábys ná Rocéch Ziemfkich tám á tám blifko przypadáiących ná fkárgę fzláchetného N. z N. ftanáł. *SarnStat* 1242, 39, 45, 268, 275, 372 (21); *PowodPr* 21; *CzahTr* D3; *SkarKazSej* 678a.

Z połączeniem przytoczenia ze zdaniem dopełnieniowym [zawsze: aby] (3): Słuchaymyfz co dáley tu Anyoł Ianowi fwiętemu od Páná rofkázuię: Abyś áni zámýkał áni pieczęthował tych kfiąg/ ále áby ták otworem á iáfnie ku czythániu káždemu były *RejAp* 191v; *RejPos* 160; *SarnStat* 1229.

Z przytoczeniem [w tym z zapowiednikami: tak (2), to (1); przytoczenie poprzedzone słowem: mówiąc (2); zawsze: orzeczenie przytoczenia w imp] (15): Przetoż gdyś mną nieco poflał/ Tákeś mi rofkázowác miał: Nieś to mey żenie vporney *BierEz* C4; A ia rofkazuie tobie. Iuż femną wieczey nierokuy *RejKup* e7; *DiarDop* 99; *BibRadz* 2.*Reg* 24/11, 4.*Reg* 22/3; *RejAp* 123v, 159, 176v; Pothym záfię y drugie poflał fługi/ rofkázuiąc im: Mówcie wezwánym: Otho iuż obiad moy gotow iefth/ [...] podźcie iuż ná gody. *RejPos* 237v, 285; Ktorem [walczącym] krol Agamemnon głósem rozkazuje: „Stojcie, bo cóś powiedziec Hektor obiecuję!” *KochMon* 22; A gdy on rofkázował mężowi obleczonemu w płócienne (fzáty) mówiąc. Wezmi ognia z pośrzodku kołá miedzy cheruwámi/ tedy przyfzedł/ y ftanáł podle kołá. *BudBib Ez* 10/6, 4.*Esdr* 14/5; Abráhám miał lat fiedmdziefiąt/ gdy mu fię P. B. vказаł [...] y fwego wielkiego á ftráfzliwego imienia znáiomóść w fercu iego wznowił/ rofkázuiąc mu y mówiąc: wynidz z ziemie twoiey/ y od powinowátych twoich/ [...] á podz do ziemie/ ktorá ia tobie vkażę *SkarŻyw* [282]; Nieboyże fię/ ia tobie to rofkázuię: nie boy fię/ Pan z tobá Bog twoy we wzyftkim co iedno poczniefz. *SkarŻyw* 501.

W połączeniach szeregowych (2): A chytre wilcze/ pod wełną owczá [...]: gdy tego pánowánia wzywa/ podczas łagodnie iáko báránek/ ále przedsię obłudnie [...] á to/ gdy też podczas mowi wedle obiáwienia Ianowego [...] iáko Smok: grożąc/ rofkázuiąc/ klnąc y woiiąc. *CzechEp* 383; Abyś nie mnimał/ że [...] podufzczáiąc/ fpráwuiąc/ rofkázuiąc/ y wołá zlych ludzi ná złe pobudzáiąc/ y wsiłowánie ich vtwierdzáiąc/ iáko niezbożnie Kálwin/ Luter y Melánchton bluzniá. *WujNT* 526.

W przeciwstawieniu: »rozkazować ... radzić« (1): Pofláli Apoftoło[wie] do Sámáryey Piotrá: nie iáko [niż]fzego pofláli [...] ále iáko do poflugi Bożey gorętfzego [...] tam gdzie go byłá wiefzta potrzebá. nie rofkazuiać/ ále rádząc. *SkarJedn* 77; [Gdzie co radzá/ to/ mowi ś. Hieronym/ tám ná wołá dáia: á gdzie co rofkázuią: tám zmuřzona iefť flufzbá. *SkarKaz* 462 (*Linde s.v. rozkazac*)].

Przysłowia: Kto chce dobrze rofkázowác/ potrzebá áby íam wprzod dobrze poślufzny był. *ModrzBaz* 47, 74.

A mąmli ya kogo pofluffen być/ muśi mi rofkázowác. *KromRozm III* H5.

O tymżeć mowił Krol I.M. Itary/ kiedy powiedal/ iz kto vmie rofkazowac/ tego zawdy fluchaią GórnDworz Gg8v.

Fraza: »coż pan rozkazuje słudze swemu« (1): á lozue poklonil fię alsz do ziemie [Michalowi Archaniolowi]/ mowiac: coż Pan moy rofkazuie fludze fwemu? SkarŻyw 502.

Zwroty: »koniecznien rozkazowac« (1): A tak ia koniecznien rofkazuie aby byl budowan [praecepi in totum aedificare]/ á izby thy Zydy ktorzy fię wrocili zwięzienia opatrzali y im pomagali/ azby fię kościoł Pańki dokończył. BibRadz 3.Esdr 6/28.

»mocą, władzą rozkazowac« = *vigore mandare JanStat* [szyk zmienny] (2:1): Dla tego tobie rofkazuiemy władzą Królewką/ y vrzędu nalszego: abyś przed nami [...] oblicznie y prawnie stanął SarnStat 830, 532, 1248.

»srodze, surowie, z pogrozką rozkazowac« [szyk zmienny] (1:1:1): Czinyacz thedi themv doflicz rofkazowall yego Kro.Mczy flrodze starostam pogranychnym na on czalfz oboyego pansthwa a theralfz Coroni Polifkyey. abi [...] LibLeg 11/133v; SkarJedn 260; CzechEp 334.

»rozkazowac pod utratą [czego]« (1): kazali im [św. Wojciechowi i jego towarzyszom] z ziemie wynisć: rofkazuiac pod vtrată gárdlá y maietności/ aby ich nikt do gofpody nieprzyimowal. SkarŻyw 356.

»rozkazowac pod winą« (1): Y rofkazuiemy pod winą ita grzywien/ aby ci wzyfcy [którzy posiadaja ksiegi bylych starostow wielkopolskich]/ na swięto S. Iana Krzcićielá [...] [te ksiegi] wrocili/ y na Ratuřzu polozyli SarnStat 541.

Szeregi: »mowic i rozkazowac« [szyk 2:1] (3): Poniewalfz tak wierza y tak twierdza: ze Bog oćiec/ to ieft pierwza oloba w Bořtwie/ mowil y rofkazowal: á fyn zas to ieft wtora oloba/ rofkazanie czynil CzechRozm 15; SkarŻyw [282]; Boby Troycá musiala miec kogos czwartego/ przez ktoregoby tworzyla/ y fyn tez kogo inzego do kogoby mowil/ y komuby rofkazowal: abo ktoby tez v niego flowem byl. CzechEp 276.

»prosic i rozkazowac« (1): ktorim swym exequtorom thi wchitkie swe mayenthnoszi w mocz dal y poruczil. profchacz ich y roskazuyacz. yz bi ony wedlug Roskazanya y wolei iego wfsithko roschafovaly y rosprawily MetrKor 59/77.

»nie tylko radzić, ale rozkazowac« (1): tobie nie tylko radze/ ale rofkazuie/ abyś krom wolei Opata fwego/ vrzędu nie skladał SkarŻyw 333. [Ponadto w przeciwstawieniu 1 r.]

»ani rozkazowac ani sluchac« (1): znac bylo iakiego sie konca spodziwac albo obawiac gdyz ani roskazowac ani sluchac in afflictissimis rebus nostris nie vmielismy ActReg 161.

»rozkazowac i upominac« (1): Wodz albo Hetman albo nawyzszy sprawca/ ma miec mieyfce ofobne na prawey ftronie w poszrodku gdzieby mial wolny przyiazd y odiazd/ á rofkazowal y vpominal/ tak iezdne iako y piefze/ iako fie maia sprawowac. BielSpr 18.

Przen (6) : Bo itatek Zduńki nie rzecze zdunowi/ Co chcelz zemna poczynac/ trudno podnofzkowi. Nie tam itac gdzie mu Pankie rofkazuia nogi KolakCath B4.

rozkazowac co [z wyrazami o znaczeniu ogólnikowym, zwłaszcza „co”; w tym: w eliptycznym zdaniu względnym (3)] (4): GórnRozm B3; WujNT 547; Iako glowa nic iedney ręce nie rofkazuie coby drugiey izkodzic mialo/ ale co obiemá pozyteczno ieft [...] Tak y w Rzeczypol: ktora ieft iedno

ciało/ nie ma nic iednemu łtanowi pomagáć/ coby drugiemu łzkodźić miało. *SkarKazSej* 698b.Cf *Fraza*.

Fraza: »co i sam rozum rozkazuje« (1): Niech przeto pirwłze łtáránie Zakonodawce to będzie/ áby w połtanowieniu Praw/ nic nieodłstępowáł od rozumu álbo od báczności/ á iżby włzytkie práwá/ (co y łam rozum rofkázuie [*quod ratio ipsa praecipit*]) ták do vcźciwości/ iáko też do połpolitego pożytku obrácał. *ModrzBaz* 70.

Szereg: »chcieć abo rozkazowác« (1): áczkolwiek może być iáka moc ábo gwałł wnątrzny ábo zwierzchny/ ktoryby hámował członki ludzkie/ áby nie wykonały tego włzytkiego/ co wola chce ábo rofkázuie. *WujNT* 547.

a) Dyktowác okrelone postępowanie; powodowác (1) :

Fraza: »potrzeba rozkazuje [*aby*]« (1): Acz pirwłza miłóść obiemá pánuie/ Włzakoż potrzebá łámá rofkázuie. Aby dlá rządu/ y lepłzey obrony/ Káždy/ gdzie może/ pátrzał łobie żony. *KochSz* C.

α.Kazać cóś mówić lub cóś pisać, tj. dyktowác (13) : A iżby to było pewne písmo nic w tym wępić nie mamy/ gdy łobie vważymy y ktho píłze/ y ktho rofkázuie/ y łkąd datá. Bo thu iuż łtąd rozumieć możemy że iest pewne gdy łyłzymy iż píłze do nas wierny á práwie poprzyłięgły Kánclerz táiemnic Pána náłzego/ rofkázuie píłać Duch fwięty s táiemnic Bołtwá onego nieogárnionego. Datá łyłzyłz łkąd/ gdyż widził że Apołtoł píłze/ iż mi to rofkazał głos z niebá. *RejAp* 123v.

rozkazowác co [z wyrazami o znaczeniu ogólnikowym] (3): Coż tym pałterzom ten Pan rofkázowác raczy? *RejAp* 18, 21v; A cokolwiek powiádałz Bog to rofkázuie *HistHel* B3.

rozkazowác do kogo [= komu] (2): Coż do tego kołciołá ten pirwłzy y ołtátecznieyłzy rofkázowác raczy? Oto łłuchay [...] *RejAp* 21v, BB8v.

rozkazowác do kogo [=aby przekazano mu rozkaz] (3): Ná co odpowięziáłá Ełter Atáchowi rofkázuiąc mu ták do Márdocheułzá. Włzyłcy łłuzębnicy Krolewłcy/ y włzythek lud w ziemiách Krolewłkich wiedzą o tym/ iż [...]. Ty łłowá Ełter oznaymione łą Márdocheułzowi. *BibRadz Esth* 4/10; *BudBib Esth* 4/10. Cf *rozkazowác o czym przez kogo do kogo*.

rozkazowác o czym przez kogo do kogo (1): y o wielu rzeczach mowiłem z IMPanem Kanclerzem a włascza otych oktorych też y pierwey przez Pana Starostę Krakowskiego do mnie roskazowál *ActReg* 94.

rozkazowác gdzie [= w tekście] (5): viij. Iuż tám Pan rofkázuie pirwłze połelłthwo do pirwłzego kołciołá Ephezińłkiego/ iż włzytko dobrze czyni/ iedno iż miłóść pirwłzą opułcił. *RejAp* BB8, BB8v, 17v, 34; *CzechRozm* 200.

Z przytoczeniem [w tym z zapowiednikiem: tak (2); przytoczenie poprzedzone słowami: tymi słowy (1), tak mówiąc (1)] (4): *BibRadzEsth* 4/10; Tu iuż Pan rofkázuie pirwłze połelłtvo do pirwłzego páłterza kołciołá Ephezińłkiego tymi łłowy. [...] ANyołowi kołciołá Ephezyńłkiego ták nápiłz: [...]
RejAp 17v; Y rzekłá Ełther Atáchowi rofkázuiąc mu do Mordocháiá. Włzyłcy łłuzębnicy krolewłcy/ y włzytek lud w ziemiách Krolewłkich wiedzą o tym/ iż [...]. A iam iuż w tych trzechdziełát dni nie iest wezwána ábych łzłá do Krola. Te słowá Ełther oznáymane łą Mordocháiowi. *BudBib Esth* 4/10; Iáko ono ná przykład/ gdzie ták Moyżesz rofkázuie Aaronowi y łynom iego/ vcźác ich iákoby ludowi błogołłáwić mieli/ ták mowiąc: Niechayci Pan błogołłáwi/ y niech cię łtrzeże *CzechRozm* 200.

Zwrot: »rozkazować poselstwo« [szyk zmienny] (4): Aby się potem kto niegorzły i zatem poselstwá abo nieporzucił abo się przyiąc łtrachál/ wczas wšyftkiem pán opowieda że to poselstwo iego które on rofkazuiie niebędzie przyczyną świeckii rofkolzy/ pokoii i inšzych takowych rzeczy *MurzNT* 43v; Tu Pan rofkáziie poselstwo do piątego košcioła Sárdnińkiego/ ktoremu grozi/ iż nie pilen poštánowienia iego. *RejAp* 34, BB8, 17v.

β. *Wydawać komuś dyspozycje w jakiejś sprawie (4) : (nagł)* Do Kuchniey. (-) IDzyełz potym do kuchniey/ gdzie wreią potráwy/ Wymyflašz rofkázuiąc/ rozliczne przypráwy. *RejZwierz* 142.

rozkazować co [= przedmiot rozkazu] (1): (nagł) Pan co wieczera rofkázował. (-) KVchmištrz łzedł páná pytać/ co będzie wieczerał/ Pan rzekł/ gówno zyedze ie/ bo fie w ten czás gniewał. *RejFig* Bb5.

rozkazować około kogo, około czego (2): BibRadz Ier 7/22; Y oddał mu połowicę woýłká y słoniow/ rofkázuiąc mu około wšyftkich rzeczy/ ktorych chćiał/ y około miešzkáiących w Iudzie y w Ieruzálemie. *BudBib* 1.Mach 3/34.

γ. *Nakazywać, przydzielając coś komuś do wykonania (3) :*

rozkazować co [= przedmiot rozkazu] (2): Vrzędnik ma gromádą robić robotę káždą: á nie ma więcey robot żadnego dnia rofkázowác/ nišli ma Włodárzow: bo ich nie będzie kto doýrzząc *GostGosp* 10, 10.

Ze zdaniem dopełnieniowym referującym treść rozkazu (1): Vrzędnik ma to rzádnie z wieczorá rozrzádzić y Włodárzom rofkázác/ áby łwych robot dogládáli/ káždy w łwey wšii w ktorey rofkáziie/ ktora ma co robić. A tego dnia kiedy robić roboty nie rofkázowác. *GostGosp* 10.

b. *Słowem sprawiać, że coś się staje: powodować zjawiska nadprzyrodzone, czynić cuda (o Bogu i ludziach obdarzonych przez Boga mocą sprawczą) [w tym: komu, czemu (41)] (45) :* *MurzNT* *Luc* 8/25; Abowim mamy tego záwłffe áž do łkończenia łwyátá z łobą/ ktory wyátrom y morzu rofkázuiie/ á łlucháýą go *KromRozm III* L3v; *Leop Luc* 8 arg; Potym Iozue mowił do Páná onegož dnia/ (*marg*) Ty słowá łfołuią fie z pirwšemi/ kędy Iozue mowi z pánem/ Bo profi Páná áby słóńce łthało ná miešcu łwym/ ále mu nie rofkáziie. (-) [...] y rzekł przed oczymá Izráelitow/ Stoy Słóńce w Gábám/ á miefiąc w dolinie Aiálon. *BibRadz Ios* 10/12, *Luc* 8/25; Potym [*Chrystus*] [...] chodził [...] / czyniąc łwięte znáki/ trędy oczýšciáiąc/ vmárłe krzełząc/ czártý wyganiáiąc/ łlepe y chrome vzdrawiáiąc/ wiátrom rofkázuiąc/ y wiele inych. *BielKron* 138v; *BiałKat* 328v; *RejZwierc* 250; Gdyž (dokláda tego) o Bogu łámym czytamy iż fie on z rybámi vmawia y onym rofkáziie etc. *CzechEp* 321; *NiemObr* 105; *WujNT Mar* 4 arg, *Luc* 8 arg, 25; Przyłzedł wielki w ćiele ludzkim ná nie woioownik: ktory ie [*złe duchy*] mocą łwoią płóžzał/ y od ludzi odganiał: [...] y ludzie fie dziwuiać mowili: Pátrž iáka to moc: rofkáziie czártom/ á wćiekác y bać fie go mušą. *SkarKaz* 488a.

rozkazować co [z wyrazem o znaczeniu ogólnikowym; w tym: w eliptycznym zdaniu względnym (1)] (5): Y czárnokłięžnicy to częłto powiedáią/ Ktorzy w kolech łiadaiać wizyie miewáią/ Iž gdy fie im duchowie vkázowác máią/ Tedy łzummy wiátrowe naprzod przychadzáią/ A potym ine figle łwoie okázuią [...]. Ale to hárc łtráźliwy/ bo tám wšyftko Bogiem/ Iáko ołšem ták robią/ tym łzpetnym náłogiem. Práwie tám w imię iego cožkolwiek łpráwuiać/ Ták ná poły z blužnieniem/

włzytko rofkázuią. *RejWiz* 150; *BibRadz Eccli* 39/22; *RejPos* 10v; Włzytko co chce rofkázuię/ á nie ięft nikt co by miał vmnieyfyć zbáwienia ięgo. *BudBib Eccli* 39/22, *Iob* 37/12.

rozkazować co [= przedmiot rozkazu] (1): To ięft Ciáło moié: [...] które drzwiami zámkniónymi wchodzi: które po wodzie chodzi: wiátróm pokóy/ y vmárłym powftánié rofkázuię *BiałKat* 301.

cum inf (7): *MurzNT Luc* 8/29; Vciekálá przed nim [*przed Chrystusem*] łmierć/ bo rofkázował vmárłym wftáwác/ chromym łkákác/ łlepym pátrzyć *RejPos* 16v, 16v, [203]v; Miłuyćie nieprzyacióły wálze [...]: ábyście byli łynmi Oycá wálzëgo/ ktory rofkázuię y łwiátłu łwiećić/ y dżdżowi iść ná włzytkie/ ták ná dobre iáko ná złe. *ModrzBaz* 67v; PAnie/ co wiecznym rozumem kieruiefz/ Niebo y ziemię: czálóm rofkázuiiefz/ Iść zówzdy: [...] *GrabowSet* Iv; Ten [*Bóg*] nád włzytkiem władzą ma ten łzczęściem łzáfuię/ Ten czálóm niewłtrzymánem bieżeć rofkázuię *WitosłLut* A6.

Ze zdaniem dopełnieniowym referującym treść rozkazu [aby] (11): *KrowObr* 145; A Pan potym rzekł: Młodzyeńcze/ thoye rofkázuię ábyś wftáł. *RejPos* 221, 10v, 255; vczyńił [*Pan Bóg*] dzień ná zabáwy/ á noc ná ludzkie odpoczynienie/ rofkázuiąc łłóńcu/ mięsiącowi/ y gwiazdom innym/ áby ku połłudze przyłżęgo páná łwego człęká/ biegác nie omięłzkáły *SkarŻyw* 258, 258, 436, 451, 545; *WujNTLuc* 8/29, *Act* 16/18.

Z przytoczeniem (1): [*Jezus*] zfukał onęgo duchá nieczyłtego/ mowiąc mu: Głuchy y niemy duchu/ ia tobie rofkázuię/ wynidź z nięgo: á nie wchodzi więcey weń. *WujNTMar* 9/25.

Zwroty: »rozkazować w imię [czyje], imieniem [czym]« = *praecipere in nomine Vulg* [*szyk zmienny*] (5:1): *RejPos* 10v, 51; bo pies on/ nikomu innemu łzkody nie czynił/ iedno onęgo łamego Symoná porwał/ y o ziemię vderzył: á Piotr płu rofkázował imieniem Chryłtułowym/ áby ciáłá ięgo nie rułzył. *SkarŻyw* 436, 451; Lecż Páweł boleiąc/ obroćiwłzy łię rzekł duchowi: Rofkázuięć w imię Iełufá Chriłtułá/ ábyś od nięgo wyłzedł. *WujNT Act* 16/18.

»mocą, z mocą, z władzą, w sile, we władzy rozkazować« [*w tym: z władzą i mocą itp.*] (2) = *in auctoritate et efficacia imperare PolAnt*; *in potestate (et virtute) imperare Vulg* [*szyk zmienny*] (4:1:2:1:1): *RejPos* 10v, 16v, 231; Co to zá rzecż? Iż we władzy y wśile rofkázuię nieczyłtym duchóm/ á wychodzą? *BudNT Luc* 4/36; *SkarŻyw* 545; *WujNT Mar* 1/27, *Luc* 4/36.

»rozkazowaniem swym rozkazować« (1): Ale ten Pan włzytko mocą łwá á rofkázówániem łwym/ á thylko łłowem łwym włzytko czynił á rofkázował wedłóg wolej á możności Bołtwá łwego. *RejPos* 10v.

»słowem (swoim a. swym) rozkazować« (3): Częgo żádny człówiek áni żádny moczárz vczyńić nie może/ áby miał tylko łłowem rofkázować wrzodom/ czártóm/ wiátróm/ morzu/ y innym włzytkim możnołciam niebá y zyemie. *RejPos* 213, 10v, 231.

Szereg: »czyńić a rozkazować« (1): *RejPos* 10v *cf* »rozkazowaniem swym rozkazować«.

W przen (1) : Abowiem bychmy mieli o nim wiáry/ iáko łam powiáda/ iáko ziárno gorczyćzne/ tedybychmy mogli tym wiátróm á temu okrutnemu morzu łwiatá tego łami w imię ięgo rofkázowác/ iżby nád námi żádney zwirzchnóści á żádney mocy nie miáło. *RejPos* 51.

c. *Zobowiżywać do pełnienia określonych funkcji, do wykonywania określonych zadań* [*w tym: komu*] (15)] (17) :

cum inf (4): *RejAp* AA7v; iákie to iest kochánie iego/ á iáką pyeczę ma około niego: thák iż y Anyołom rofkázuie policzác włofy iego/ y pilnie ítrzedz namnieyźzego obrażenia iego. *RejPos* 256v; *CzechRozm* 267v; *WujNT Luc* 22 *arg.*

Z przytoczeniem (1): Izali im kiedy ták rofkázował? Weźmiecie moc offiárowác Bogu/ y Mfze tzytác/ zá żywe/ y zá vmárłe? *KrowObr* 125.

a. *Powoływać do pełnienia misji* (12) :

rozkazować co (2): Gdyżechmy słyźzeli/ iż niektorzy z nas wyźzedfzy zátrwożyli was fłowy/ poľłabiáiąc dufze wálze/ á każác was obrzezowác/ y záchowywác zakon Moizeľszow/ ktorymechmy my tego nie rofkázowali. *BibRadz Act* 15/24; *WujNT Act* 15/24.

rozkazować gdzie [= *w tekście*] (1): Bo nam ták Pan y Zbáwiciel nářz podác raczył/ kiedy Apoštołom v Mátheuľzá S. rofkázował: Idác vcźcie wřzyťki narody/ krzczác ie w imię Oycá/ y Syná/ y Duchá S. *KuczbKat* 125.

cum inf (5): *KrowObr* 11v; A przed tym náukę fwą rofkázuie swiátu/ mocnie/ á śmieie wywoływác/ mowiac: Idác vcźcie wřzythki Narody. *GrzegŚm* 36; A gdziekolwiek chodził ze wřzytkim Izráelem/ ázam słowo (iedno) mowił do ktorego ředziego Izráelfkiego/ ktorym rofkázowałem pář lud moy *BudBib* 1.Par 17/6; *CzechEp* 208; *NiemObr* 39.

Ze zdaniem dopełnieniowym referującym treść rozkazu [*aby, iżby, żeby*] (3): *RejAp* 11v; á Apoštołom y inym wiernym řwym záwřdzi rofkázował áby wyznawali á obwoływali wřzyťki řprawy y poľtěpki iego/ mowiac im: Idźcie po wřzytkim řwiecie á opowiedaycie Ewanyeliá *RejPos* 206v; Y gdy ono wyřyłał vcźnie řwe/ tedy im tego nie rofkázował/ żeby cudá czynili/ ále iżby Ewánielium przepowiedáli *CzechRozm* 188v.

Z przytoczeniem [*w tym przytoczenie poprzedzone słowem: mowiac* (2); *orzeczenie przytoczenia w imp*] (3): Ták theřz wřzyťkim Paľterzom rofkázuie po trzykroć/ do káźdego mowiac. Pás owce moie. *KrowObr* 4; *GrzegŚm* 36; *KuczbKat* 125.

Zwrot: »srodze rozkazować« (1): Tákże teź wiemy o Moizeľzu/ tákże teź y o wřzytkich Prorokach/ iż im řrodze záwřždy rofkázowano/ áby to co słyźzeli z głofu řzczyrego Páńřkiego/ áby to głořno obwołáli řwiátu/ áby tho roznořili á głořno opowiadali *RejAp* 11v.

d. *Nakazywać coś jako powszechnie obowiązujące, zlecać coś do stałego przestrzegania; docere* *Modrz; discernere, prohibere, statuere, velle* *JanStat; edicere, interdicerere* *Cn* [*w tym: komu* (202)] (429) : *HistAl* K2; *Diar* 46; A ten coć rofkázuie s poruczenia řwego/ A zwłářczá gdy w tym baczyřz wołá Pána twego/ Tegoř powinien řłuchác/ by Pána řámego/ Gdyź on poľłem pewnym iest do ciebie od niego. *RejWiz* 189; Bo áćzechmy powinni cźćić ludzi dořtoyne/ ále nie tą chwałá iáko beřtia rofkázuie. *RejAp* 110v; *SkarŻyw* 394; *WujNT* 93.

rozkazować co [*z wyrazami o znaczeniu ogólnikowym, zwłaszcza „co”*; *w tym: w eliptycznym zdaniu względnym* (39)] (90): *BielŻyw* 3; *RejKup* dd3; *KromRozm I* Bv; *KromRozm III* M; *Diar* 46; *KrowObr* 2, 6 [2 r.], 42v, 65, 85 (12); A ták cokolwiek iedno ia wam rofkázuię/ o tym řie řtárayćie ábyřćie temu dořyć czynili nic do thego nie przydawáiác/ áni vmnieyřzáiąc od niego. *BibRadz Deut* 12/32, *Ex* 19/8, 35/4, *Deut* 28/14, *3.Reg* 11/38, *2.Mach* 2/3, *Hebr* 12/20; A thák řtrzeź řie pilnie tego káźdy/ á bądź pilen tych řłow czo thu Anyoł rofkázuie/ iż nikomu inemu cześć á chwałá ze wřzytkiego nie

ma być dawaná iedno iednemuż lámemu Bogu wízechmogácemu/ tháka iáká należy iemu. *RejAp* 191v; A ktemu iáko cie tu vczyć raczy/ ábyś wízytko czynił co on tobie rofkázowác raczy/ á nie tho ná co cie wiedzie wymyílł fwiátá tego. *RejPos* 190, 219v, 222v, 229, 284; *KuczKat* 310; *RejZwierc* 27v; Boć Pan Bog rzeczy niepodobnych nierofkázuię: ále przykázuiąc nápomina nas y czynić co możemy/ y prośić o to czego niemożemy/ y pomaga ábychmy mogli. *WujJud* 76v, 75v; *WujJudConf* 153; Strzełz łobie tego co ia tobie rofkázuię dzifia *BudBibEx* 34/11; To ia rofkázuię tobie dzifia/ miłowác Iehowę Bogá twego/ chodzić drogámi iego/ y ítrzec przykazań iego/ y wftaw iego/ y praw iego *BudBib Deut* 30/16, *Deut* 12/11, *Ios* 22/2, *2.Mach* 2/3; *BudNT* Kk3; Inśzac to ieft rzecz/ którą Moyżefz ludowi Izráelfkiemu/ z woley Bożey/ o práwnych poštěpkách/ około świádkow rofkázowác: á inśzác co ty Chriřtiáninem chcąc być/ o obronie w potrzebie fwey mowiłz *CzechRozm* 232v, 1v, 76v [2 r.], 99, 105v, 212 (11); Tákíey by fię nam powolności vczyć: gdy co nam P. Bog y náfzy ítárŹzy rofkázuią. *SkarŻyw* 244; *CzechEp* 85, 113, 131, 132, 167, 212, 281 [2 r.]; *NiemObr* 31; *ReszHoz* 114, 139; Bądźmyłz tedy poślufznemi/ á ná wízytko powolnemi/ co nam ten Pan rofkázuię *ArtKanc* E7v; *LatHar* 88, 123, 636; Tedy wíziąwŹzy ná pomoc Bogá wízechmocnego Przypátrzem fię wláności życia pobożnego. A to naprzod głos Boży co lám rofkázuię/ Co Pán Chryřtus *KolakSzczęřl* A4v; *WujNT* 98, *Ioann* 15/14, s. 467, 568, *2.Thess* 3/4; *SiebRozmyřl* I4; *PowodPr* 18; *SkarKaz* 43b, 44a. *Cf* *rozkazowác o kim ze zdaniem dopełnieniowym nawiązującym; Ze zdaniem dopełnieniowym.*

rozkazowác co [= przedmiot rozkazu] (33): *BibRadz Num* 19/2, *Deut* 4/40, 13/18, 28/13, 15; *RejPos* 170v, 229, 321v; *WujJudConf* 237; *RejPosWstaw* [414]; Y Rofkazał Moizefz y ítárŹzy Izráelowi ludowi rzekąc/ ítrzełzćie wízego rofkázania/ ktore ia rofkázuię wam dzifia *BudBib Deut* 27/1, *Deut* 27/10; Acżkolwiek rofkázuię poślufzeństwo zwierzchności/ wiernym řługam Chriřtuřowym: Wízákże nie mníey tego po nich chce/ żeby byli ćichymi/ řpokoynymi/ á od walki dálekimi. *CzechRozm* 252v, 37, 99v; odřzczepieństwá Chreřćiánńkie y niepoślufzeństwo ku Chryřtuřowi/ ktory miłóć nam řpełną rofkázuię/ Turkowi říły dodáią *SkarŻyw* 560, 492 *marg*; A káp. 6. v 6. y będą (mowi Moizefz do ludu) řłowá te ktore ia tobie dźiř rofkázuię/ w řercu twym/ y powtarzác ie będziefz řynom twym/ y będziefz o nich mowił *CzechEp* 114, 5, 17, 114 [2 r.]; Lecz przyřięgi prawdziwey [...] nie tylko Bog nie zákázuię/ ále iá owřzem rofkázuię. *WujNT* 22, 164, [405] *marg*, Ddddddv; Ná onym pierwřzym kazániu řwoim do vczníow ná gorze/ nie tylo modlitwę rofkázuię/ ále y řpofob íey y řłowá y pożytki vkázác raczył. *SkarKaz* 608a, 84b, 279a [3 r.], 315b. *Cf* »wolá swá rozkazowác«.

rozkazowác czym (10): VKazáli [*mieszczanie krakowscy*] Mándat Królá Káźimiérzá/ którym rofkázuię im/ áby tákowé kupca cudzoziemce/ ktrzyby [...] weřpolek zřobá řpółem w Krákwie handlowáli/ á nie z mieřczány Krákwofkiemi/ áby ie hánowáli/ áreřtowáli/ y dobrá ich řkárbowi nářzému konfiřzkowáli. *SarnStat* 959, 118, 924, 960, 968. *Cf* »rofkazowác uchwałá«.

rozkazowác do kogo [= komu] (1): Iáko y przez Moizefzá thego Pan pilnie přeřtrzegác raczy miedzy ludem řwoim/ rofkázuiąc do nich/ áby potwarcá/ ofocżćá: á řzemrácż nie był nigdy miedzy wámi. *RejPos* 266v.

rozkazowác przez kogo (6): *WujJud* 75v; 5. Moy: 25. v 5. 6. etc. gdzie Bog przez Moyżefzá rofkázuię to/ iż gdyby brát ieden ożeniwřzy fię vmárł/ zořtáwiwřzy żonę bes potomřtwá/ tedy iá brát iego drugi poiác miał/ áby brátu řwemu wzbudźił potomřtwo. *CzechRozm* 151; *CzechEp* 5, 384; *NiemObr* 94;

Y iefzczę tenże Apoštoł/ przenarybornieyſzego naſienia łłowá Bożego nie rozſiewał/ kiedy P. Bog przez Moyzeſzá/ w łtárym zakonie/ troiákie dźieięćiny dáwać rofkázował. *LatHar* 128.

rozkazować przed kim (2): *GrzegRóżn* D2v; Roſkázuięć przed Bogiem [...]: ábyś záchował to rofkázanie bez zmázy/ bez nágány áż do przyłżcia Páná náłzego Ieſu Chriſtá. *WujNT* 1.*Tim* 6/13.

rozkazować o kim, o czym (2): Roſkázuię o źniwie/ y o zbierániu winá. *BibRadz* *Lev* 19 *arg.Cf* *rozkazować o kim ze zdaniem dopełnieniowym nawiązującym*.

rozkazować o kim ze zdaniem dopełnieniowym nawiązującym do dopełnienia dalszego w zdaniu nadrzędnym (1): O ktorym [o Bożym Synu] Bog łam/ iáko przedtym w łtárym teſtámenćie 2.Moy: 23. v 21. tákże teź y w nowym Mat: 17. v 5. to rofkázuię/ áby go łłuchano. *CzechRozm* 53v.

rozkazować gdzie [= w tekcíe] (44): *KromRozm* III F4; *KrowObr* 32v, 141, 142, 222v; *RejWiz* 183; *RejAp* 18v, 149, 191v [2 r.]; IZ w thych dwu ártýkulech wſzythká powinnoſć zakonna łie zázwieſiá/ przetho łe theź Pan po kilká kroć w rozmowach łwých włpomináć raczy. Abowiem ktoby miłował s łercá práwego/ ták iáko thu łam rofkázowáć raczy/ Páná Bogá łwego/ á bliźniego łwego iáko łam łiebie/ iuźby nigdy nie wykroczył z ładney cnotliwey powinnoſći łwoiey. *RejPos* 229, 102v, 158v, 193v, 229, 343; *KuczbKat* 310; *WujJud* 55v, 75v; *WujJudConf* 237, 238v; *RejPosWstaw* [413]v, [414], [1102]v; *BudBib* b4, 2.*Par* 25/4; Robotá náłzá/ dáremnaby [...] nie byłá/ [...] gdybyłmy nie to czynili coby łie nam łámym łobrego wiđziáło: álebyłmy to tylko dźiáłáli co nam BOg y Chriſtus w łłowie łwym rofkázuię. *CzechRozm* 212; A ták by to łepſza byłá/ iźebyłmy ábo zázaz pomárli/ ábo źebyłmy z łwiátá tego/ ná ktory inłzy wyłzli: [...] częgo nam nigdźiey Bog nie rofkázuię: á Páweł łwięty iáłnie przeciw temu mowi *CzechRozm* 228, 53v, 76v, 151; *ModrzBaz* [16]v; *CzechEp* 17, 167, 281; *ReszHoz* 114; *WerGoſć* 266; *LatHar* 128; *SarnStat* 960; źebył to zázwždy z wielką miłooſćią y pilnoſćią czyniá/ co mi rofkázuię w łwiętył przykázaniu łwoim. *SiebRozmyśl* I4; Roſkázuię Bog w zakonie łwym/ áby Hetmáni ábo Rotmiłtrze/ w łudźie łołpolitył ná woynę wywiędzionym brák czynili *PowodPr* 62, 38, 39; *SkarKaz* 84b.

Z zaimkiem przysłownym (a. przysłówkiem) zastępującym przytoczenie [w tym: jako (4) (w eliptycznym zdaniu względnym), tak (4), inak (1)] (9): Myłá dułko idz ale przeć [...]. Albo łtoy cicho nachwyle Boć łnadnie łpowieđz pomile. Boć my y tak niełmakuie Leć tak kołczył rofkázuię. *RejKup* i4; *KrowObr* 230v; *RejAp* 80; Azáłz ták tobie Pan twoy/ ábo on przebrány łąd łego Páweł s. rofkázowáć raczy? Iedno áby łolguiáć łwowlolnemu ciáłu łwoiemu/ miáł káždy vcźćiwá łalźonkę łwoię. *RejPos* 345v, 158v, 229; *KuczbKat* 155 *marg*; tákowy ładen łługá Bożym łrawdziwym nie moźe być: gdyź on nie chce ták Bogá chwálić iáko mu Bog rofkázuię/ ále go ták chwálić chce iáko łie łemu łámemu łda y łodobá. *CzechRozm* 173; Wielće łłupia łmádroſći/ rozumie łzalony/ Pan cie łniłczy/ y łowcip twoy bęđzie zwałłony. Pan ták chce/ rofkázuię/ á náłze łmádroſći. Wiáłrem bierze/ y kłáđzie/ w łmorłkie łłębokoſći. *KmitaPsal* Av.

cum inf (110): *SeklKat* Hv, I, M4; *MurzNT* 54; *GliczKsiąź* B6, Q; Izaź ty niewiełz/ iź my mamy piłmá łwiętego wiele po łobie/ gdzie Pan Bog rofkázuię łbiecowáć y łlubowáć/ á łbietnice pełnić? *KrowObr* 141, 32v, 119v, 129v, 141v, 142; *RejWiz* 183; *BibRadz* I 108c *marg*; *BielKron* 36; *LeovPrzep* I2; *RejAp* 52, 121, 149, 153, 156v; Bo łefliźe cie do tego rofkázanie Páná Kryłtułowe przywođzi/ iźći thych łákrámentow á thych łwiátoſći ciáłá y łkrwie łwoiey łoźywáć rofkázuię/ tedy [...] *RejPos* 88;

Iż on gdy thu oto tobie rofkázuie ieść chleb ten/ á pić to wino/ nazywáiąc to ciálem swoim/ y krwią fwoią/ tedyć to rofkázuie czynić ná pámiątkę swoie [!]. *RejPos* 88-88v, 13v, 148, 185, 188 *marg*, 213, 219; Niebyłóć potrzebá lynóm/ y dźiatkóm/ rofkazowác czynić to/ co z przyrodzenia powinni: (bo iáko o wychowániu dźiatek rodzíce przykazánia niemáią/ á wždy powinowáctwá fwé przyrodzone przeciwko nim czynią: tákci by y dźiatki miály się rodzícóm záchowác [...] *BiałKat* 53v, 261, 271 [2 r.]; *KuczKat* 315; *RejZwierc* 140; *BielSpr* 1v; Ná náuce tedy Kościołá Powfzechnego przeftáwác/ á inákfzey łobie chwały Bożey nie wymyflác/ tu Pan Bog poddánym wfzytkim rofkázuie. *WujJud* 75v, 192v; *WujJudConf* 6, 33v, 176, 220v; *RejPosRozpr* cv; *RejPosWstaw* [413]v, [1102]v, [1103]; *BudBib* b4; *BudNT* e2v *marg*, 1. *Tim* 6/17, 18; Choway ty rofkazániá/ práwá/ y wfstawy/ ktorzy cí dziś ftrzedz rofkázuie. *CzechRozm* 87, 48v, 105v, 188v, 195, 255 (11); *ModrzBaz* 49v; Bo łam pan Iezus rofkázuiać brátá niepołufznego kościołowi opowiedzieć/ nie kazał do nie widomego: ále do tego który w cíele widomym ofobę ná łobie kościołá Bożego w wrzędzie porzánym/ noši. *SkarJedn* 12, 77, 235, 359; *CzechEp* 18, 31, 131, 132 [2 r.], 333, 363; Y owfzem y nogę/ y rękę odćiać: y oko wyłupić/ iefliby nas zgorfzyć miáło/ Chrifus Pan rofkázuie. *NiemObr* 11; Gdyż pan Iezus Chrifus ná świcie tu będąć/ opowiedáiać fłowá Oycá fwego niebiekfiego/ wfstawicźnie náukę swoię zálecał/ y fłow fwoich przeftzregác rofkázował *NiemObr* 72, 34, 38; *ReszPrz* 37, 99; *WerGość* 266; *LatHar* +2v, 14, 120, 128; *WujNT przedm* 21, s. 249, *Act* 15/40, s. 712, 830 (8); *SarnStat* 200, 202, 218, 225, 813, 822, 1153; *PowodPr* 14, 38 [2 r.], 39; *SkarKaz* 41a, 43b, 155a, 312a; *SkarKazSej* 679b, 697b.

Ze zdaniem dopełnieniowym referującym treść rozkazu [w tym z zapowiednikiem: to (11); z dodatkowym określeniem: tymi słowy (2), mówiąc (1); (a)by, żeby, iżby (113), iż (5), zaimek pytajny (1), zaimek względny (1)] (120): *FalZioł* +2; *RejPs* 175; *MurzNT* 43v; Sąm też pan v Mathuffá S. rofkázuye/ iż kto kołcyoła nyeflucha/ á co inego przedfye byerze/ niż co kołcyoł vczy á każe/ ma być myąn zá pogániná y celniká/ to yeft odrzuconego człowyeká *KromRozm III* F4; Pyotr myędzy ápoftoły przodkował/ każąc żydom/ pífmá S. wykłádáyac/ rofkázuyac co myeli czynić oni/ ktorzy ku wyerze przyftępowáli *KromRozm III* M5, H5; *DiarDop* 100; *GliczKsiąż* Pv; posluchayże drugiego iefztze fwiadectwá/ wktorym iáwnie Duch Święty miánuie Bifkupá/ y rofkázuie mu/ áby był iedney żony mąż. *KrowObr* 222v, 47v; *RejWiz* 36v; *Leop Deut* 24/22; *UstPraw* K3; *BibRadz Lev* 19 *arg*, *Is* 60 *arg*; Pan rofkázuie ábyś nikogo inego nie chwalił iedno iednego Bogá/ á żadnemu inemu fтворzeniu ábyś chwały nie dawał *RejAp* 110v, 90v, 110v [2 r.], 150, 191v; A wfzakoż ktorzyby fie táki zyáwił/ coby co inego fwiátu opowiedác ábo zwiáfutowác miá/ niżli to coby było wola á rofkazanie iego fwięte: tedy frodze rofkázował/ áby tákowy był zábit *RejPos* 188v; A ták iefli on zakon pełnicie Pána fwego/ który wam rofkázuie/ ábyfycy miłowáli bliźniego fwego/ dobrze czynicie. *RejPos* 243v; TO wam rofkázuie/ ábyfście fie miłowáli fpołecznie. *RejPos* 333, 23v, 102v, 119v, 148, 158v (14); *BiałKat* 143v; A nawięcey niech to rofkázuie Pleban/ iż mamy w vćiwości miec oyce ktorebykolwiek oni ftanu byli/ ále ty ofobliwie/ z ktorychefmy się rodzili *KuczKat* 305, 295, 310; *RejZwierc* 35v; *WujJud* 55v, 92, 227; *WujJudConf* 226, 246v; *RejPosWstaw* [1103]; *BudNT* Kk3 [3 r.]; *CzechRozm* 151, 242v; *PaprPan* A3v; *KarnNap* G; Ale zgoła wfzytkim w obec Apoftołowie Chriftułowi rofkázuią/ aby zwierzchnościam y przełożonym poftufzni y poddáni byli *ModrzBaz* 49v, 45v, 49v, 58, 59, 64v [2 r.], 75v; *SkarJedn* 203; Bo iefli ludowi połpolitemu rofkázuie S. Apoftoł mówiać: áby dla modlitwy

do cząfu fię (od żon) powściągáli: dáleko więcey kápłanowi to rofkázuie *SkarŻyw* 456-457, 152; *NiemObr* 43, 94; *ArtKanc* T9; Lecz prawdziwie nic inłzego nie rofkázuie Pan tymi fłowy/ iedno áby fię nikt nie czynił kácermiřtrem *WujNT* 98; Lecz w małżeńřtwie będącym rofkázuie nie ia/ ále Pan; iżby fię żoná od mężá nie odłaczáá. *WujNT* 1.*Cor* 7/10, s. 4, 459 *marg*, 513, 1.*Cor* 7 *arg*, s. 595 (14); *SarnStat* 116, 126, 147, 173, 186 (33); *PowodPr* 62; *SkarKaz* 312a; *SkarKazSej* 664a, 669b, 698b.

Z przytoczeniem [w tym z zapowiednikiem: tak (4); przytoczenie poprzedzone słowami: (tak) mówiąc (10), tymi słowy (3), w tych słowach (1); orzeczenie w imp (23), w praes (3)] (26): *SeklKat* K3; *Diar* 49; *DiarDop* 101; Powthore mówił Moizęřz do wřzytkiego zgromádzienia Izraęlczykow temi fłowy/ Thoć ieřt co wam Pan rofkázuie mówiąc. Złóćcie z máiętnořci řwych podatek Pánu *BibRadz Ex* 35/4; Táč ieřt vřtáwá ktorá Pan rofkázuie w ty fłowá/ Powiedz Izraęlitom ábyć przywiedli płowá krowę zdrowá *BibRadz Num* 19/2; *RejAp* 18v, 110v; Świát wynoři řtany řwe/ vrzędý řwe/ zacnořci řwe/ á on rofkázuie: Ktho nawięřtzy miedzy wámi niechay będzie řługá wářz. *RejPos* 26, 160, 170v; řam pan Chryřtus to Powřzechné obcowánie miedzy námi zálęcił: gdy rofkázuiąc nam ábyřmy řyę modlili/ kazał káždemu modlić řye powřzechnie zá wřzyřtki/ ták rofkázuiąc: Oycze nářz/ nie mówiřz oycze móy. Day nam/ nie mówiřz day mnie. Odpuřciřz nam/ wybař nas *BialKat* 143v; Przetho řam pan Chryřtus rofkázuie: Prořcie/ á będzie wam dano: řzukayćie/ á naydźcieie: kołáćcie/ otworzą wam. *BialKat* 221, 343v; Pierwřza rzecz ieřt/ áby co przykrego przeciř dziećiom niemowili/ álbo ná nie vřtáwiáli: co Apořtoł w Liřcie do Kolořenřow ták rofkázuie: Oycowie niepobudzayćie ku gniewu řynow wářzich *KuczřKat* 310, 365; *WujJud* 74v; *WujJudConf* 238v; Wřzákźe řynow ich zabiiáć nie kazał/ bo nápiřano w zakonie wklęgách Moizęřzowych gdzie rofkázuie Iehowá mówiąc/ nie máię zabiiáć oycow dla řynow/ áni řynow dla oycow *BudBib 2.Par* 25/4; Tákźe pychy/ ktorá zá chćiwořcią vrzędow chodźi/ iż fię niemniey řtrzec trzebá/ rofkázuie on řwięty mąż Páweł temi řlowy: Nie rozumiey wyřoko ále boy fię. *ModřřBaz* 56, [16]v, 114; *CzechEp* 85, 384; Azaź to nie ieřt peřnić ono co Pan Chryřtus rofkázuie: *Diligite inimicos veřtros, benefacite his qui oderunt vos ResřHoz* 139; *WujNT Matth* 10/5, *Mar* 8/15.

Z połączeniem przytoczenia ze zdaniem dopełnieniowym [w tym z zapowiednikiem: tak (1); aby (3), iż (2); orzeczenie przytoczenia w imp (1)] (5): A przytym řłuchay/ iáko iednák Pan przedřię y w gniewie řwoim wierynych řwych opuřzczáć nie raczy/ gdzie ták rofkázowáć raczy temu řiedzácemu ná tey czarney řzkápie: Iź oleiu á winá ábyř nie obraźáł. *RejAp* 59; A iż řie thá obietnicá nie tylko ná narod řydowřki řciągáá: iż s tákim káždym obiecał Pan wieczne przymierze dzyerźeć. řłuchay iáko Abráámowi rofkázuie: Iź obrzez řyny řwoie/ y řługi kupne řwoie. *RejPos* 32v; A wřzákźoř/ chcąc áby wźdy był wiedzýał on człowiek/ iż miał zwirzchnieyřzego nád řobá/ á pomniał iż mu był powinien pořłuřzeńřtwo zá tákie dobrodzyeyřtwá řwoie/ iedno mu drzewo vkazał/ rofkázuiąc mu/ ábyř tego drzewá nie ruřzał/ áni řadnego owocu iego *RejPos* 100v, 170v, 266v.

W połączeniach szeregowych (8): Ia tak mocnie trzymam y wierę piřmv řwiętemv/ nieinaczei iedno iakoby řam pan bog oblicźnie/ y widomie zemną mówił/ obiecował my/ y rozkazował/ albo řtał przed oczýma moiemi/ czo był obiecał/ to wypelniaiácz. *SeklWyřzn* C; [...] zákázuiąc to řrodze á pod wielkimi pomřtámi/ iż nie tylko áby człowiek ábo iáki doktor/ ále y Anyoł z niebá řřtápiwřzy by co inego řtánowić/ wymyřlić/ ábo rofkázowáć miał/ áby tho było zá przekłęcie v káźdego

wiernego iego *RejPos* 284; Y nie bes przyczyny/ Moyżefz podáiąc/ rofkazuiąc/ y wyliczáiąc ono dziełięcioro przykazanie ná tablicach kamiennych pálcem Bożym píłáne/ tego nigdy nie powiedział/ [...] *CzechRozm* 99v; *CzechEp* 212, 281; *LatHar* 14; *SarnStat* 173, 924.

W *przeciwstawieniach*: »zakazować (5), radzić (3), upominać (2), obiecować, prosić ... rozkazować« (11): *CzechRozm* 238; Pićia winá zákázował Pan Bog kápłanom y wielką trzezwość rofkázował. *SkarŻyw* 492 *marg*; A iáko práwy Apoštoł páná Chriftułow/ nie rofkázuie ále prósi y vpomina/ áby [...] *NiemObr* 43, 31; *WujNT przedm* 14, s. 22, 164, [405] *marg*, 890, Ddddddv; *SarnStat* 545.

Zwroty: »imieniem Bożym rozkazować« (1): Ale to infza/ názwać co/ ábo kogo Bogiem: á infza/ ftać fię komu ábo czemu Bogiem. Abo imieniem Bożym/ iákoby Bog sam mowić miał/ co czynić/ mowić/ y rofkázowác. *CzechEp* 212.

»pilnie (a. pilno), z pilnością rozkazować« (3:1): ábowiem on zwielką pilnością rofkázuie/ ábychmy byli wżyfcy pilni świętey woley iego. *RejPs* 175; *RejPos* 229, 333; *RejZwierc* 27v.

»rozkazować słowem Bożym« (1): Toć rofkázuię słowem Bożym/ ábyś żonę twoię ktorey cię teras Pan Bog głową y opiekunem dał/ dobrze y pobożnie rządził/ ábyś iá miłował iáko ciáło swoie *KarnNap* G.

»srodze (a. srogo) rozkazować« = *districte a. stricte mandare, districte prohibere JanStat* [szyk zmienny] (7): Gdyż to i Pan Bog srogo rozkazuje, powiedając, że żadnej ofiary od takiego człowieka przyjąć nie chce, ktory by nie chciał się usprawiedliwić winującemu się bratu swemu. *Diar* 46; *RejPos* 188v, 343; *ArtKanc* T9; *SarnStat* 257, 274, 820.

»rozkazować uchwałą (a. mocą uchwały), ustawą« = *constitutione mandare JanStat* [szyk zmienny] (4:1): OPátruiemy téż to/ y wżyftkim Woiewodóm Korony y Pańftw náfzych rofkázuiemy vchwałą Séymu ninieyszégo: áby káždy w Woiewództwie fwym żadnému Zydowi/ Zup/ Ceł/ y naymów trzymać nie dopuśczał żadnych. *SarnStat* 267 [*idem* 400], 304, 400, 820, 1219.

»rozkazować pod winą« (1): którym [*przywilejem*] Król Kázimiérz rofkázuiie pod winą w Przywileiu opifaną: áby żaden Norembereczánin [...] nieśmiał w Krákwie krom głównych Iármárków towarów fwych przedáwác *SarnStat* 960.

»wołą swą (A) rozkazować« (1): Tákże ono y w kfięgach Moizéfzewych nápiáno ftoi/ gdzye Pan frodze wołá fwą twirdzić á ludowi fwemu poruczáć á rofkázowác raczył *RejPos* 343.

Szeregi: »chcieć, (i) rozkazować« = *velle et decernere a. mandare JanStat* (4): *UstPraw* K3; *KmitaPsal* Av; CHcemy y rofkázuiemy: áby fady Ziemfkie cztérzy kroć do roku [...] były fádzone. *SarnStat* 717, 820. [*Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.*]

»abo obiecować abo téż rozkazować« (1): Zowie słowo Boże (w ktorym co Bog ludziom ábo obiecuie/ ábo téż co rofkázuiie) pochodnią nog fwoich *CzechEp* 167.[*Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.; w przeciwstawieniu 1 r.*]

»opowiadać i rozkazować« (1): Othóz wam iefzcze opowiadám: y rofkázuię: tę fprawę takim obyczáiem czyńcie/ iáko ia. *BiałKat* 343v.

»poruczać a rozkazować« [szyk 3:1] (4): A wżákoż iż żadna infza powinność nie iest miłza/ áni żadna służbá wdzyęcznieyfza Pánu Bogu nálzemu/ oprócz wiernego fercá nálzego/ iedno tá którą on tu nam poruczać á rofkázowác raczy *RejPos* 229, 170v, 229, 343.

»rozkazować i postanawiać« [szyk 1:1] (2): Pan Chrístus nie iest łobie przeciwny/ áby to co raz zgánił/ drugi raz pochwałác miał/ ábo czego raz zákazał to zásię rofkázowác y poftánawiać miał. *NiemObr* 31; *SarnStat* 522.

»rozkazować abo pozwalác« (1): Abo gdy rozności czáfów/ y ludzi/ z którymi lie przed tym Bog vmawiał/ y onym co rofkázowál/ ábo pozwalał/ nie vważáią/ áni rozumieją. *CzechRozm* 1v.

»rozkazować i przestrzegać« (1): przetołz kościoł S. rofkázuie y przeftzregá/ áby z nimi [z *heretykami*] Chrześciánie y Kátholicy/ ták iáko zniewiernymi y odstępcy wiáry S./ ípolnego małżeńftwá nie mieli *SkarŻyw* 152.

»(albo) radzić i (albo) rozkazowác« (3): Ale zás też rádzi y rofkázuye/ áby dla friyerftwá y nyerządności káždy íwá włáfná żonę myał. *GliczKsiqż* Pv; *CzechRozm* 246v; *LatHar* +2v. [*Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.; w przeciwstawieniach 3 r.*]

»stanowić i (albo) rozkazowác« (2): *WujJudConf* 153; A iż tráfia fię ludziom z łobą fię gniewác/ áby do mężoboyftwá ferdecznego y vczynkowego [...] nie przychodziło: od tego iest iednánie y porownywanie/ ktore tu Pan IEZVS óstro bárzo ftánowi y rofkázuie/ y wielką klátwę ná vcznie łwoie kładzie. *SkarKaz* 315b. [*Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.*]

»uczyć i rozkazowác« (3): *SeklKat* K3; Święty Synod vczy y rofkázuie/ áby w Kościele było záchowane vzywánie odpuftów *WujJud* 92; Możeli to [...] z dobrym íumnieniem/ przed Bogiem y Iezusem Chrístusem íędzią ípráwiedliwym żywych y pomártych rzec *X(iqdz) K(anonik)* iż ták Apóftołowie czynili y czynić vczyli y rofkázowáli? *CzechEp* 363.

»ustawi(a)ć i (albo) rozkazowác« (3): Gdzye [*papież*] co przeciwko flowu bożemu vftáwya álbo rofkázuye/ támełmy go nye winni fluchác *KromRozm III M*; *RejAp* 80; *SarnStat* 268. [*Ponadto w połączeniach szeregowych 3 r.*]

»zalecać i rozkazowác« (2): Ktorą walkę záleca nam y rofkázuie duch Boży/ przez Apółztołá Páwłá: Niechcąc ábyłmy ípołkowác mieli z nieużytecznymi vczynkami íciemności/ owłzem żebyłmy ie ítrofowáli. *CzechEp* 5, 17.

Przen [cum inf] (1) : Bo Bóg zákázuie Y pobożność: która w przód wżyftkim rofkázuie/ Miłowác włáfné dżiatki/ y nieprzelkákuie Kréfu tego *ZawJeft* 32.

α. *O prawach, przepisach, ustawach, normach, zasadach* (z podmiotem typu „pismo”, „prawo” itp.); *cavere Modrz* (45) : Rofkazał przed łobą prawo boże czytać a włyłzawłzy że ynaczei prawo boże rofkazvie níżli iego dvchowni vczyli zdrapał na łobie krolewłke odzienie łwoie *SeklWyzn* 3; Druga rzecz iest/ że w łámej tylko Polłzce Práwo ták Krolowi iáko poddánemu rofkázuie *OrzRozm* D2, L3 [2 r.]; Iáko literá ftárego teftámentu nie dobrze rozumieána/ y nie ná Chrístulá obrocona/ rofkázuięcy/ á łálki y Duchá ku wypełnieniu tego co rofkázuie nie dawáięcy/ zábija ícielełne Zydy: Ták [...] *WujNT* 629.

rozkazowác co [z wyrazami o znaczeniu ogólnikowym, zwłaszcza „co”; w tym: w eliptycznym zdaniu względnym (3)] (10): *GroicPorz* d; Co nam to przikázanie rofkázuie. *KuczKat* 330 marg; *CzechEp*

114; *LatHar* 127; Bo gdyż Pogáni nie máiący zakonu/ z przyrodzenia czynią co zakon rofkázuie: tedy ci zakonu nie máiący/ lámi sobie łą zakonem *WujNT Rom* 2/14, s. 629, 722. *Cf Ze zdaniem dopełnieniowym; Z przytoczeniem.*

rozkazować co [= *przedmiot rozkazu*] (2): Czego też łowo Boże nie gáni/ y dla tego świeckim przełożonym poddaństwo y posłufzeństwo (tylko wedle Bogá) rofkázuie. *NiemObr* 8; Pełne kárty piłmá ś. ktore dobre vczynki nam rofkázuią y chwałą. *SkarKaz* 350a.

rozkazować gdzie [= *w tekście*] (3): Naum 1: Malachię 1: Eccle: 5. Ezaię 19. Ná tych y ná wielu infzych mieścách piłmo rofkázuie pánu Bogu łluby y wótá oddáwác *BiałKat* 373v; *WujJud* 40; *WerGość* 268.

cum inf (18): *SeklKat* Hv; Tu bączyc mamy/ iż zakon Páński rofkázuie zábiiác wżytki ktorzy vczą fałzywey náuki/ [...] á karánie tákowe ná łam tylko vrząd y zwierzchność należy. *BibRadz* I 108c *marg*; Ale cię ktemu pytam/ Práwo y Státut Polłki/ komu rofkázuie Koronowác Polłkiego Królá? (–) A komuż inemu/ iegli nie Arcybiskupowi Gniéźniéńłkiému. *OrzQuin* V4; *BiałKat* 373v; Bo Zakon ony tylko łpráwy czynić rofkázuie/ ktore z cnotą wypełnione bywáią. *KuczbKat* 195; *RejPosWstaw* [1434]; A naprzod o vroczyfitych świętách/ ktore też piłmo Szábátami wielkimi názywa/ y wieczną ie vftawą chowác rofkázuie. *CzechRozm* 100, 23, 251v, **6; tedyc práwo/ ktore rofkázuie mężoboyłtwo piéndzmi okupić/ niema być poczytáne zá práwo/ ále zá Rzeczypołpolitey zmázę *ModrzBaz* 79, 34v, 69v, 71; *WerGość* 268; *LatHar* 377; Nieprzyaciéłá mieć w nienawiści nie zakon rofkázował/ ále Pháryzeufzowie. *WujNT* Aaaaaa2v, 841.

Ze zdaniem dopełnieniowym referującym treść rozkazu [*w tym z zapowiednikiem: to* (1); *aby, iżby*] (8): *BibRadz* I 148d *marg*; Ano dáleko ináčzey piłmá łwięte nam rofkázuią: Iżbyłmy s tákimi áni towárzyftwá/ áni żadnych łpraw nie mieli/ áni ich pozdrawiáli/ kthorzy łie przą Páná náłzego Iezulá Kriřtulá *RejAp* 116; Ale ná infzych mieścách Piłmo rofkázuie/ ábychmy gránic Oycow łwiętych nieprzełtępowáli/ y owłzem od nich łie drog Bożych wywiádowáli. *WujJud* 40; Piłmo łwięte rofkázuie/ áby Ciálá wiernych łudzi [...] vcźciwie były bez zabobonow włzelákich w ziemię pochowáne. *WujJudConf* 200; Toby iuz tym łpołobem nic po Mágiftraćie. Ale czemuż gi piłmo záleca? y wiernym to rofkázuie/ áby káždemu przełoženíftwu/ nie tylko dobremu/ ále też y złemu poddáni byli/ iáko v Páwłá y Piotrá czytamy? *CzechRozm* 248v; Práwá też Papiéłskie rofkázuią [*Legibus ... cavetur*]/ áby iego teftáment nic niewáżył/ iegli pirwey niewroći lichwy niesłufznie wżiętey. *ModrzBaz* 82, 77v, 127.

Z przytoczeniem [*w tym z zapowiednikiem: to* (2); *orzeczenie w przytoczeniu w imp* (2)] (3): I lex naturae to rofkazuje: Co chcesz, aby tobie czynili łudzie, czyń im też ty. *Diar* 46; Stáry zwyczaj tedy widzimy że roźni: roźnie plákáli vmárłych/ pláczu tedy piłmo nie gány ále długość pláczu gány/ y rofkázuie ták niedługo plácz nád vmárłym/ ábowiemći odpoczynął/ á błogofłáwiony iest ktory przełzedł. *BiałKaz* D3; oddawłzy z chućią iemu co łą powinni/ wedle łłowá BOżego: ktore też to rofkázuie/ komu dań/ temu dań: komu cłó/ temu cłó [...]: ábo iáko Chriřtus Pan mowi: Co Celárlskiego/ Celárzowi. *CzechRozm* 248v.

W przeciwstawieniach: »rozkazować ... zabraniać, zakazować« (2): PRAW y obyczáiw zda fię być tenże ípofob: Bo práwá rofkázuią mieć dobre obyczáie/ á złych zábraniáią. *ModrzBaz* 69v; *WujNT* 722.

Zwrot: »z pilnością rozkazować« (1): A káp. 6. v 6. [mówi] y będą [...] łowá te ktore ia tobie dziś rofkázuię/ w łercu twym/ y powtarzác ie będzięz łynom twym/ y będzięz o nich mówił siedząc w domu łwym [...]. Co potym y káp. 11. v 18. 19. 20. powtarza y z pilnością wielką rofkázuię. *CzechEp* 114.

Szereg: »abo rozkazować abo zakazować« (1): Práwo ięst ktore písmem łtánowi co chce/ ábo rofkázuięc/ ábo zákázuięc. *GórnRozm* E2v. [*Ponadto w przeciwstawieniu 1 r.*]

Przen [ze zdaniem dopełnieniowym] (1) : Z tądci roście oná nazacnieyſza cnotá ípráwiedliwoſć: ktora rofkázuię/ áby nikomu krzywdy nieczyniono *ModrzBaz* 8.

e. *Radzić, zalecać; pouczać, udzielać wskazówek [w tym: komu (9)]* (23) : Więcey nie rofkázuię: Rządźcie fię iák wiecie. *WisznTr* 5; *WujNT Matth* 11/1; Rofkázuy, wſzyłtkom gotow wczynić co każeſz *CiekPotr* 19.

rozkazować co (1): A to [tj. jak należy zachowywać się na zebraniach liturgicznych] rofkázuię: nie chwalać iż fię nie ku lepszemu/ ále ku gorſzemu łchadzácie. *WujNT* 1.Cor 11/17.

rozkazować gdzie [= w tekście] (2): *Plato* w łwoich Práwách rofkázuię/ żeby ták Przedawcá iáko y Kupiec/ dżieſięć dni po przedániu ábo kupieniu rzeczy w mieſćcie zmieſzkał *ModrzBaz* 34; *ReszPrz* 107.

rozkazować kogo (A) ze zdaniem dopełnieniowym nawiązującym do dopełnienia bliższego w zdaniu nadrzędnym (1): A Cretenłczy y Lacedemonłcy *Legislatores* [...] młodź łwoię nietylko wćierpliwoſći czielełney czwiczyli/ ale iżeby teź vmysłu powciągłiwego a wtrzymawálego byli: ktorą młodź rofkazowali iżeby nie w domu/ ale v obcych wychowywana bywała *KwiatKsiąż* M3.

cum inf (5): *LibMal* 1548/144v; *ModrzBaz* 72v; *NiemObr* 14; Dla thego rofkázuię obrác moźne y mądre/ áby prze niedoſtátek łwoy z boiáźni y z niepotęźnoſći będąc vwiedzieni/ Akciy przeciwko práwu [...] nie przyładzili. *Phil* L2, L4.

Ze zdaniem dopełnieniowym referującym treść rozkazu [w tym z zapowiednikiem: tak (1); aby, iżby, żeby (5), zaimek pytajny (1)] (6): Ociec dzyatkom rofkázuię/ Iáko fię máią ípráwować/ Gdy s łobą będą łcháfować *BielKom nlb* 5; *GórnDworz* H2; *ModrzBaz* 34; *SkarJedn* 403; *ReszPrz* 107; Niedármo mądrzy ludzie ták rofkázuią práwodawcom/ iżby tákíe łtánowali práwá/ ktoreby głupſtwo wykorźeniáły/ á mądroſć łtáwiáły ná nogi. *GórnRozm* I4v.

Z przytoczeniem (2): A Páweł ś. rofkázuię Tytułowi mowiąc o Kreteńczykach (Tit. 1. v 13.) Ołtrze ie łtofuy/ áby zdrowi byli w wierze *CzechEp* 117; Bo oni gdi bi beli batzeli niechetnego Pana łobie/ tak yako przodkowie ich vchodzilibi go beli/ bo pamietali rade meza onego Europidełá ktori tak rofkazuię *ſeruate oratione non vi contra potentiorem*. *PaprUp* F4v.

Z połączeniem przytoczenia ze zdaniem dopełnieniowym (1): Sam Apoſtoł iuſz nie ludu poſpolitemu: [...] ále łamemu Biłkupowi [...] to rofkázuię: Po wtorem powiáda nápominániu (y trzećiego nie czekáiąc) ábyſ fię Heretyká wiárował *SkarŻyw* 59.

α. O zaleceniach lekarskich [w tym: cum inf (3)] (4) : Lekarz Auicenna rofkazuie dziecię do dwu lat dogić. *FalZioł* V 37; vczynilichmy z Imprefforem pilność/ iákoby koźdemu źiołowi/ iego włafna poftać byłá okazána: á zwłafzczá tych/ koźrych tenże Lékarz vzywác rofkázuie *SienLek* a4v.

rozkazować co ze zdaniem dopełnieniowym nawiązującym do dopełnienia bliższego w zdaniu nadrzędnym (1): Coż tedy przeciwko tákim czynić? Záprawdę nie co infzego/ iedno to co Doktorowie rofkázuia/ ábyfmy przeciwne rzeczy przeciwne leczyli *ModrzBaz* 67.

Bezpodmiotowo: należy, trzeba, jest wskazane, polecone (1): TYch wodk iesth then fpofoł/ iż fą niektore z zioły woniaiączemi fkladane/ á niekthore theż famy wodkhi/ Gdzie rofkazuie dać vkhifiec *FalZioł* II 15a.

2. Sprawować rządy, rządzić, kierować kimś albo czymś, zarządzać, rozporządzać czymś; imperare *Vulg, Modrz, Cn; dominari Vulg, Cn; praeesse PolAnt; imperitare Cn [w tym: komu (73), czemu (20)] (156) :* Rzecz iest błazenka innym rofkazować á fám fiebie fprawować nieumiec *BielŻyw* 51, 139; *LibLeg* 7/31; *ComCrac* 19v; *RejJóz* Mv; *KromRozm III* H5; Nie miey nád fię mężnieyfzych żony áni fługi/ Być nie rofkázowali ieden iáko drugi. *BielKom* C5; *Leop 3.Reg* 9/23; *OrzRozm* D3v [4 r.]; [Rzymianie ustawili króla kościelnych spraw] kozy áby tylko Wiefzczkom/ Mniřzkom/ á Kápłanom rofkázował. *BielKron* 104v; Skárbimirz Woiewodá Krákołki Hetman krolewfki [...] chćiał więcey rofkázowoc [!] niř pan *BielKron* 352v, 130, 139v, 260; pan chceli áby go ci/ kozym on rofkázuie zá co mieli/ muři raz dobroćia/ drugiraz złoćia nárabiać *GórnDworz* Ff7, Gg2v, Gg3; káždy záfie z tych Beglerbekow y z tych drugich przełożonych: máia fwoie kozym teř rofkázuiá y rozrządzą ie/ gđzie kozy ma ftać *BielSpr* 54v, 50v [3 r.]; *BudBib 3.Reg* 5/16; Iz tho vmiec Kfiążęciu trzebá y Krołowi/ Tákieř w páńftwie káźdemu ich przełożonemu/ Aby vmiał roftroplnie ludu zleconemu/ Rołkázowác *PaprpAn* A3; Czēm ko iest więtfzy/ á czēm więtfzemu mnořtwu ludzi rofkázuie/ tem mu fię mnief godzi ono czynić coby mu fię podobáło *ModrzBaz* 22v; Bo to iest nie ludzka ále Boża fprawá/ nie poniewolnym/ ále y chętfliwym y pořufźnym á powolnym rofkázowác. *ModrzBaz* 116, 17v, 46v [2 r.], 47, 47v, 48 (11); *SkarŻyw* 251; *StryjKron* 416; *CzechEp* 243 [2 r.]; Nigdy fię to z piřmá Ńwiętego nie pokázuie/ á ofobliwie z fpraw Apořtołfkich/ áby Piotr Apořtoły w vrzędzie ich potwierdzał/ mocá iákiefy przełożoney zwirzchnoći y władzy ofobliwey: ábo iżeby kiedy pro autorithate rofkázowác miał/ y innych mocá fwą włafná wyfýłác/ y z fpraw/ y pořtepkow ich liczby fłuchác. *NiemObr* 41; *KochMarsz* 153; Zeř vřłuchála mowy wężowe/ y vzywálař z owocu tego/ z kořegomci zákalał/ rozmnořę fráfunki y trudnoći twoie/ y bęđiefz pod mocá mężá twego/ á on tobie bęđief rofkázował. *WerKaz* 292; *BielSjem* 6; *GórnRozm* F3v, M3v, M4, M4v; *ActReg* 130; Dobrze gdy zoná pilnuie káďziele, Gdy dworkom, przádkom, rofkázuie řmiele. *KlonKr* C2; [Máydeburg ftaď ták rzeczony iest/ iż był zameczek/ álbo twierdza nád rzeká Albim/ w kozym Páńny y inne Białęłowy mieřkály/ rołkázuiác y zámkowi onemu/ y wřzytkiemu powiátowi tám przyległemu. *SzczerbSpecSax* 220 (*Linde s.v. rozkazać*)].

rozkazować od kogo [= w czyim imieniu] (1): Piřzá Hiřtorykowie/ iż tám z obu ftron trzy kroć fto tyfiác ludzi famych poległó/ bo ná ten czás ci dwa [*Julius i Pompejus*] wřzytkiemu fwiátu rołkázowáli od Rzymian. *BielKron* 131.

rozkazować przez co (1): I ukazowaliśmy też, że jako nam WKM przez ty urzędy z dawna w Rzeczypospolitej postawione rozkazować a nas rządzić i sprawować raczysz przez księżą biskupy IchM, przez IchM pany wojewody, starosty a kanclerze *Diar* 69.

rozkazować między kim (2): Ci [...] namiestniki fwe niechby mieli takie/ ktorziby w onem powieście ośiádłość mieli. Bo ktore ná to z infzych powiátow biorą/ ci rádźi bárzo łupią: iáko ci/ ktorzi nie między fwemi rofkázuią *ModrzBaz* 74v; *StryjKron* 457.

rozkazować nad kim, nad czym (3): A wždy krol dáleko ielth mocniejszy/ ktory nád wżytkymy pánuie/ y rofkázuie *BibRadz* 3. *Esdr* 4/3; *RejPos* 312v; Naydzie takiego/ ktory z przodkow fwych ma bárzo wielką máiętność: ten nád ludźmi fwemi beze wżzego wśtydu hárdźie rofkázuie *ModrzBaz* 32.

rozkazować w czym [= w jakich sprawach] (2): Záprawdę ielth ktoremu przełożonemu wśprawách iego/ tedy Hetmánowi w íprawie woienney/ trzebá áby wmiął rofkázowác/ á żołnierze miał posłufzne. *ModrzBaz* 116; *SkarJedn* 363.

rozkazować gdzie [o miejscu] (24): Tak pri pilno senatorowie Rzymśczy [...] ítrzegli, aby nigdy żadnym innym iedno włáfnem ięzykiem/ wżytki pópolithe íprawy íe działy/ nie thelko w Rzymie ale też y w Grecijey/ y w Afijey przez tłumacze po wżem świecie tymże ięzykiem panować chcieli y rofkazowali. *FalZioł* +2v; Thedy Krol winien pod íwą Przyśięgą/ bronić tego Kościoła w którym Papięż rofkázuie/ á nie tych pokątnych kościołow wálznych/ wktorych wálzy Ministrowie różliczne błędy íieią? *OrzRozm* F3v; *BielKron* 117v, 127, 142 [2 r.], 311v, 340 (9); [*Platon*] nayduie być naylepszą Rzeczpośpolitą Królestwo nád iné/ w którym ieden człowiek mądry [...] rofkázuie. *OrzQuin* O2v, O3; *RejPos* 17v, 20v; Obácźze íe ímácznolićby to było/ kiedybyś vyrzał áno póstronny człowiek rofkázuie w domu twoim *RejZwierc* 189v, 246; Potym Otmánie íą dwa Beglerbekowie/ [...] Ieden Natolińki rofkázuie w Azyey: w mieście *Cuteia* mieżka/ Drugi w Romániey w Europie/ obyczáiem Rzymńkim *BielSpr* 50v; *SkarJedn* 54; *StryjKron* 458; Abowiem poki zacni Senatorowie także Krolowie y Cefárzowie/ w Rzymie rofkázowáli: tedy Rzymiánom zá oyce ítali/ o dobre íię ich ítáraiąc *CzechEp* 335; *NiemObr* 170; Dwie bowiem íą rzeczy/ które ochotného ná woynie żołniérzá czynią: miłość wolności/ á nádźieia/ że mu żaden w domu iego rofkázowác nie będzie. *OrzJan* 45; *SkarKazSej* 690b.

rozkazować gdzie [o siedzibie] (2): *RejZwierc* 5; przyiecháła Márya do Lundu przednieyżego miáftá/ y ná zamku rofkázowála *BielKron* 238.

W połączeniach szeregowych (2): *KrowObr* 163v; toż íię dáie znác z líftow ktore píże do Alexándryińkiego y Cárogrockiego Pátryárchy y innych: gdzie iáko nawyźłzy ich páłterz náucza/ rofkázuie/ íądzi/ wedle potrzeby. *SkarŻyw* 321.

W przeciwstawieniach: »rozkazować ... służyć (a. sługą być), podlegać, poddany być, być posłuszny, w jarzmie chodzić« (2:2:1:1:1): Szija krotka á fubtilna cłowie(ka) też fubtilnego znamionuie [...] / miłofnika pokoiu, wżakoż taki bywa gniewny/ á więcey żáda rofkazowác niż ciyim íługą być. *GlabGad* O8v; A w kościele Bożym/ y co íelth ínfzego íiedzieć? iedno íe nawyśńzym tzińić/ nád ínfze podnolić/ wżyftkim rofkázowác/ á íam żadnemu poddány nie być/ y żadnemu nie íłużyć. *KrowObr* 9; *GórnDworz* Gg3, Gg3v; Gdyż Kryftiáńka rzecz íelth podlegác/ á nie rofkázowác *PowodPr* 34, 61.

Przysłowie: Gdy łączył rod Lechow/ Rycerfcy ludzie [...] wybráli dwánaście Woiewod ku łprawie rzeczy poľpolitey/ ktorzy rządzili rzecz poľpolitą dwádzieściá łát/ ále iako mowią/ gdzie ich wiele rofkázuie nie bywa dobrze/ więcey o łwoy pożytek łtáli káždy łnich niż o poľpolithy *BielKron* 340; *SkarJedn* 54; Zła rzecz gdy wiele rofkázuia: niechże krol ieden będzie. *SkarKazSej* 690b.

Zwroty: »nie dać sobie rozkazować« (1): Nie day łobie żenie rofkazować, ani łinom nad łobą panować. *BielŻyw* 39.

»rozkazować imieniem [czyim]« [szyk zmienny] (2): Czáfow tych rofkázował imieniem krolewłkim vdolney Węgierskiej ziemi Arcybiskup Kološeńki/ imieniem Páweł Tomory *BielKron* 305v; *StryjKron* 458.

»na miejscu [czyim] rozkazować« (1): łłyżąc to drudzy Máchometani iż mię Krześcijáninem miánuie/ pochwyłili mię á przywiedli do łtárszego/ kthory ná mieyfcu Sołtaná rofkázował *BielKron* 457v.

»ze wszystką władzą rozkazować« (1): Bo Ludwik Krol chcąc Rułkie ziemie od Polłki oderwáć/ á do Węgiér przyłaczyć/ rozdał był wiele zamkow Rułkich Pánom Węgerłkim/ [...] ktorzy ze włzyłtką władzą imieniem Krolá Ludwiká/ z łtrony Krolełtwá Węgerłskiego w Rułkich kráinách rofkázowali *StryjKron* 458.

Szeregi: »rozkazować a ochmistrzować« (1): Ocyec nye rad łie wyda łynowi ná vbyory/ [...] połle go do ludzi y będzie fluzył/ pod čás ná piec/ pod čás ná łtáynią/ gdzie rofkázowáć á ochmiłtrzwáć mu zlecą. *GliczKsiąż* F3v.

»panować i (a, abo, ani) rozkazować« [szyk 4:1] (5): *BielŻyw* 39; *BibRadz* 3.*Esdr* 4/3; Iż wymę miedzy przełozonemi ich mądrego [...] á dam im łprawce y przełozone ich wedle łercá ich/ ták iż w nierządzie á w złey łprawie/ á nie ináčzey iáko niewiáły/ będą pánowáć á rofkázowáć im. *RejPos* 317; *ModrzBaz* 12; *CzechEp* 374.

»rządzić i (a, albo) rozkazować« [szyk 3:2] (5): Ale y kroláć flugą bożym zowye/ á nye vrzędniykem/ A yednák tego rzecz nye możesz/ iżeby krol vrzędniykem nye był/ á rządzić y rofkázowáć nye myáł. *KromRozm III* H3, H2v; Tedy mu oni rzekli/ Idź z thąd precz/ A potym ięłi mowić/ Ten łam przyłzedł tu gołściem/ iżalż on ma nas łądzić (*marg*) To iełt rządzić álbo nam rofkázowáć. (-)? *BibRadz Gen* 19/9; *GórnDworz* Gg3v; *SkarKaz* 489a.

»rozkazować a władać« [szyk 2:1] (3): Iáka łie byłá sftáłá rádość y pociechá onemu Iákobowi pátriárlsze s. y włzythkiemu narodowi iego/ gđj vyrzeli onego Iozephá [...]/ á on włada á rofkázuie po włzyłtkim Egipcie *RejPos* 20v, 20v, 322v.

W przen (2) : A ták przed łie podnołcie łie fortki/ [...] ábowiem przed łie chce tędy wnidz ten to krol chwały włfelyákicy. A chcełieli iełfcze wiedzieć/ ktorzyby to był krol [!] tenći iełt/ ktorzy rofkázuie włfytkiem łprawám niebieskiem *RejPs* 35; O wielkiłż to Iozeph á wielki to krol zyáwił łie nam z narodu náłzego/ á dziwnie rofkázuie á włada tym nędznym Egipcem łwiátá tego/ á dziwne vpominki [...] nágotował nam tu y w krolełtwie łwoim/ iełli go będzie náłładowáć *RejPos* 20v.

Przen (31) : bo gdy Kápłan Ołtarzowi/ to iełt Zakonowi rofkázowáć chce/ tráci Kápłáńłtwo y odłzczepieńcem przewrotnym zołtawa *OrzRozm* E3v; A gdy iednego czáfu połłowie Sámnicy przyiecháli do niego [do *Kurcjusa Dentatusa*]/ przyniełli mu złotá dofyć/ záłtáli go ná glińiánych

miłkach iedząc/ śmiali sie z niego. Ktorem odpowiedzwał/ wolę ia ná gliniánym naczyniu iadác/
á złotu rofkázowác. *BielKron* 120; drugie pánowanie iest łágodne/ gładkie/ á znołne/ iáko kiedy
dobrzy Krolowie poddánym łwym podług práwá rofkáziuá; y thymże thez kftałthem rofkáziuie rozum
chćiwości. *GórnDworz* Gg3, Cc3; A toć iest záifte ludzi prawdziwie rządzić/ myślám ich rofkázowác/
łercá gładkác/ á wály nawáłności ich łkromić y ćifzyć. *ModrzBaz* 19v; Bogini/ która miłością łzáfuielz
[...]/ Zfolguy mi máło: [...] Iuż mię niewracay ku pierwłzýy wolności: Bo niewiem bych żyć vmiáł
bez miłości: Tylko Pan inšzy niech mi rofkáziuie *KochFr* 76; V mnie záwždy do nowego/ Dołtanie
zboża káždého: V mnie w brogu/ w łkrzynce sítawa: Tym wšyłtkiego niedołtawa. Bo mi chćiwość
nie pánuie/ Ani mi świát rofkáziuie. *KochMRot* B2; *GórnRozm* I3v [2 r.]; Fábrycyus rozłzerzone
ręce od vřzu do oczu/ potym do nołá y oczu/ y do gárdłá záfię/ y potym áż do żywotá vkazał/
y Połłom odpowiedział: Poki tym człónkom/ ktorychem thykał/ będę sie mógł łprzećiwić y im
rofkázowác/ niczegoy mi nie zbędzie. *Phil* I3; A wolność prawdziwie tá rozumiana bydź ma/ w którýy
wšyłcy práwu poddáni/ á práwu nikt nie rofkáziuie *OrzJan* 16; Głowá grunt w człęku głowá mu
pánuie/ Powod iest wšzech łpraw/ człónkom rofkáziuie/ Iest iáko Zamek ktory Kšiáżę rządzí *RybGęśli*
C4v; Ze niebyło nádeń więłłzego niewolniká. Bo iáko on [*Aleksander Wielki*] wšyłtkiemu świátu
rofkázował: ták iemu wšyłtkie złe żądze á łprawy pánowály. Filozofom záś choć świát rofkázował/
ále záś oni rofkázowáli żądzám złým/ ktore połpolicie świátem rządzá. *PowodPr* 61; KTo władnie
prędkim czáfem? kto ták biegu chćiwe Ná wodzy trzyma fwoiey/ látá nie leniwe [...]. Kto łzczęściu
[= *losowi*] rofkáziuie? *WitosłLut* A5v.

rozkazować w czym (1): widzi mi sie/ iż Fortuná ma przodek/ á ledwo to/ nie iey łámeý dzieło:
bo widzimy iż we włzitkich ná łwiecie rzeczách rofkáziuie *GórnDworz* D3.

rozkazować gdzie (2): *RejPos* 115; Albo ielli wiátr [...] twoy łlub z łodziámi rozniełie/ Po morzu/
y po wodzie/ gdzie on rofkáziuie *PudłDydo* A4v.

W połączeniu szeregowym (1): ábowiem gdzye ten Pan rządzí/ łpráwuie/ á rofkáziuie możnoćią
Bołtwá łwoiego/ iuż táw wšyłtki błogolławiełłtwá rołciágná sie nád przybytkiem onym y nád
zebrániem iego. (*marg*) Gołpodárłtwo Páńłkie w domu człówieká wiernego. (–) *RejPos* 115.

W przeciwstawieniu: »rozkazować ... służyć« (1): Ciáło rofkázowác chce/ á dułzy łłużyć łobie każe.
SkarKaz 489a.

Zwrot: »rozkazować możnie, z możnoćią« [*szyk zmienny*] (1:1): *RejPos* 115; Dzifieyłznych złych á
ołtátnich czáfów/ ktorych łzyderze á Epikurowie możnie rofkáziuá/ máło wáżne iest łłowá Bożego
włługowanie. *RejPosRozpr* cv.

a) Kierować czyimś postępowaniem (6): Ábowiem człówiekowi poćciwemu/ ácz sie y tákie y owákie
przypadki w nim miełzác mułzá/ tedy nic nie iest potrzebnieyłłzego/ iedno áby cnotá łwięta iáko páni
á wielka krolowa połpołu z rozumem wšyłtkiemu rofkázowála. *RejZwierc* 142v; Bogáctwo więcey
temu rofkáziuie/ Niż on bogáctwu kogo opánuie. *RejZwierc* 226v, 144, 269; Iednák y niémám zá
złé/ bo nieunolłzonym Rządzcą miłóść/ y łtárcóm czáfem náwátlonym Rzélko ogniá dodáie/ mężóm
rofkáziuie: Cóż młodzi nieułkrómný/ którý to łmákuie? *GosłCast* 31.

W przeciwstawieniu: »rozkazować ... być posłuszny« (1): Wiárá nie ma być zmyłłom áni rozumowi
poddána: ále oná ma rofkázowác/ á my iey być połłufzni w pokorze á w prołłóści. *WujNT* 525.

b) Trzymać na wodzy pokusy, namiętności, złe skłonności (5) : Brzuchowi fwemu vmiał rofkázowác/ mierne mu tylo potrzeby dáiąc/ á nic zbytniego niepozwaláiąc. *SkarŻyw* 298.

Zwroty: »nie dać sobie rofkázowác« (2): *RejWiz* 130v; Abowiem to práwy pan kto sie sam zwycięży á nie da sobie rofkázowác żadnym áffektum álbo poťhronnym smyťlom ciáá fwego *RejZwierc* 81.

»sobie rofkázowác« = *sibi imperare* *Modrz* (2): ták [*biskup kanclerz koronny Samuel Maciejowski*] dzierzał ná wodzy fwe żądze/ iż [...] áni żadney ťzkárádey wády w nim znác áni fłychác nie było [...]. Owa był práwym pánem/ nie ťtąd/ iż miał wiele/ ále przeto/ że sobie mógł y vmiał rofkázowác. *GórnDworz* B7v; *ModrzBaz* 18.

Szereg: »panować abo rofkázowác« (1): Abowiem káždy pirwey sobie pánowác ábo rofkázowác ma [*imperare debet*]/ niźli drugim. *ModrzBaz* 18.

a. Dowodzić (10) : pátrz ná to káždy/ iż porządek w woťku/ porządek około budowánia/ porządek około okrétu/ wťzytek záwiťł ná iednym człowicze/ ktory rofkázuie *GórnDworz* Gg; Porządek they ťłuzby żołnierskiej thákim obyczáiem bywał. Napierwey Hetman wielki álbo ziemťki wťzyťtkim rofkázował y dziś rofkázuie/ po nim Hetman polny/ kthory ná iego mieyťcu czálem bywa. *BielSpr* 70, 12v [2 r.], 64; Niemoże to być/ áby ten woťkam miał vmieć dobrze rofkázowác/ ktory ludźiam sobie poddánym dobrze rofkázowác nieumie *ModrzBaz* 47v; *KochPieś* 36.

rofkázowác przy czym [= *w jakiej sytuacji*] (1): Do gálzenia máią bydź náznáczeni w káżdym domu/ częgo kto przy ogniu ma pilnowác. Naprzod kilkánaťcie mężow ťpráwnych/ bácźnych/ coby rofkázowáli y rzádzili przy ogniu *GostGosp* 144.

Szereg: »rofkázowác i rzádzić« (1): *GostGosp* 144 *cf* *rofkázowác przy czym*.

Przen (1) : A ťtrách póťpolicie więc kiedy grozę czuie/ Więcey niźli Hetmani/ y Krol rofkázuie. Węgielťkim ťtrychem záraz wćiekác poczęli/ Gdy Krolá Władźiťlává pod Warną pozbyli. *KmitaSpit* Cv.

b. O relacji między Bogiem Ojcem i Synem Bożym (4) : ktemu mowią/ że Ociec w bytności fwey iest więťszy práwem thym że iest Ociec/ y rofkázuie Synowi/ á przedťię mowią że nie iest mnieyťzym. *SarnUzn* G7v, A4v, H3; *CzechEp* 181.

c. [Przen: Regulować: [gorczyca] boleść zębow wťkramia/ y áże do mozgu przechodzi á iego plugáwoťci niewymownie czyťťi/ kámieñ łamie/ wpláwom niewieťťim rofkázuie/ chęć iedzenia pobudza *Cresc* 1571 243.]

d. Rozporządzać czymś, mieć coś do dyspozycji [czemu] (1) : Abowiem gdy obaczyťz/ co tu kolwiek maťz/ á od kogo maťz/ á iefli twoie iefth/ á dťugoli będyeťz rofkázował temu/ mogłbyť nie wznosić tey márney myťli ťwoiey. *RejPos* 201.

3. Mieć władzę, panować; imperare *HistAl*, *Vulg*, *Modrz*; *imperitare* *Mącz* [*w tym: komu, czemu* (123)] (181) : *RejKup* z2v; á dlá thego wťzytkiemi ťilámi będziem ťtobą walczyć/ abyťmy ziemie twey [...] doťtáli/ ále iżes rzekł nie telko ludziom ále teź y Bogom rofkázowác *HistAl* G8, N5v; *KrowObr* 3v, 16; *RejWiz* 114v; *BielKron* 453v; *Imperito*, Gwałtownie rofkázuyę/ Mam ná wodzy poddane fwe. *Mącz* 280b; Przeto ktoby chciał ludziom dáć tákiego páná/ iáki by był godzien sam ieden rofkázowác/ trzebá by go náleťć doťkonálťzey náтуры/ niź iefth człowicza *GórnDworz* Gg2, Gg6v, li, liv [2 r.]; *PaprpPan* Hh3v; Zyczyťbym tedy tego/ áby ci/ ktore ták gorąca chęć pánowánia zápála/

obaczáli y łámi śiebie/ y one ktorym rofkázowác chćá/ y włytek łpołob rządzienia. *ModrzBaz* 106v, 104v, 114; [*stolica carogrodzka*] nigdy dłuęo łpokoyną nie byłá/ ząwždy fię społfułzeńłtwá łtárszych łwoich wylámowálá/ ząwždy máłce łwey Kościołowi Rzymłkiemu/ y innym łtárszjm łiołłtrom łwoim Pátryárchiom włchodnim/ rofkázowác nád przyrodzenie [!] chćiałá *SkarJedn* 388; *WujNT* 69; Nie dźiwuy fię iż nád wyłokieęo ielł wyłzy/ y drugi ielłczce wyłzy/ á źiemi włytkiey krol rofkázuię/ y oná mu łłuży. *SkarKazSej* 676a.

rozkazować nad kim (1): Wiecie że kłiąęłá źiemiłkie rofkázuią nád inemi/ á ći co łą łłhárłszy miedzy nimi/ moc á zwirzchność łwá okázuią miedzy nimi *RejPos* 312.

rozkazować gdzie (3): *Leop Eccle* 5/8; Poetowie zmyłłili piłząc: Poczłłi Gigántes łtáwiác gory ná gorę/ á po nich do niebá wleść obálłi bogi z niebem áby łzyie połamali/ á łami łám chćieli rofkázowác. *BielKron* 24; *GórnDworz* Ggv.

Zwroty: »rozkazować sobie« = *panować niepodzielnie* (1): gdy ono Páná pyłłá/ komuby zwirzchność łwá á miełłce łwoie poruczác raczył po odełciu łwoim. Powiedzyeć mu Pan raczył: Iż iednoć łie o tym pyłłią pogáni moy miły Piętrze/ á ći w łroęołłciach łwoich rofkázuią łobie: ále ia w kołcięle łwoim łák mieć nie chćę *RejPos* 301.

»surowie rozkazować« (1): Lekce teź powazywłzy włzelką zwirzchność/ ktoraby złołłci ich kárác miálá [...]: gdy fię [*papieże*] łami hámowác niechćá: [...] włytkich łobie włdzą przywłłfzczáią/ y włytkim rofkázuią y łurowie rofkázuią. *CzechEp* 388.

»szeroko rozkazować« (1): A łák pomázánię Boży ábo zwirzchni pan káždy/ łtárác łie bęđie/ iżby ięgo poddáni byli waleczni/ nie dla tego/ áby łzeroko rofkázowál/ ále dla tego/ iżby y łiebie/ y poddáne łwe obronić moęł od łhych nieprzyaciól/ kłhorzy by ie hołdowác/ ábo krzywdzić chćieli. *GórnDworz* Hhv.

»wszem (a. wszytkim), wszytkiemu łwiátu, nie tylko źiemi ale i niebu rozkazowác« [*szyk zmienny*] (4:2:1): *RejWiz* 39v; IEłł przecź dziwowác łie łpráwie łureckiey/ á nawięcey přęłkołłci ich [...]. By łho Krzełłćianię w łobie łhákę łpráwę mięli włyłcy iednołłtáynie miedzy łobą/ nie tylko źiemi ále y niebu moęłiby rofkázowác. *BielKron* 259v; *RejAp* 143v; łnadź by mi łátwiey przyłżło wćyinić wizerunk/ wielkiey kłiężny/ ktoraby włytkiemu łwiátu godna byłá rofkázowác/ niź łtánowić/ iáka ma być ze włytkim dworna páni *GórnDworz* V7; *SkarŻyw* 171; *CzechEp* 388; *BielSjem* 17.

»wszem, wszemu łtworzeniu rozkazowác« = *o człowieku: mieć włdżę nad innymi łtworzeniami* (2): Ale iż miedzi włytkimi łtworzonymi á żywymy rzeczami nád człowieka nic nie ielł łłachetnieyłzego, bowiem on włzemu łtworzeniu rofkázuię. Přeto godzi łie od człowieka pocźác náłze powiáđanie *GlabGad* A5; *RejWiz* 10v.

Szereęi: »rozkazowác, panowác« (1): Coź za roskosz w pańłtwiech máją, Kłorych łak chćiwię żáđają [...]. Podobno dla chwały přoźnej nie baczą łak nęđze wielkiey, A miłł im łrudnołłci nołłć, Kłorychełł łu powiedziál dołłć. M[łiła i]m rzecz rofká[zo]wác [N]ád włyłki ine panowác [A]no łie ich mndzy boją, Kłaniając łie, źdaleka łoją. *BierRozm* 17.

»rozkazowác i przodowác« (1): wkazawłzy Piotrá ná ł obráneęo/ áby inłzym rofkázowál/ y miedzy imi przodowál: boby fię iuź byłł więcey łwárzyć Apołłłom nie łrzebá/ wiedzác pánłłkie rofkázánię y połłánowanie. *NiemObr* 32.

»władnąć i rozkazować« (1): Vkařz ťwiádectwo s piřmá ťwiętego/ gdzie Piotr władnął y rořkázował inřzym Apořtořom? *KrowObr* 16.

Przen [gdzie] (2) :

Zwrot: »wszystkim rozkazować« (1): Day nam ťtařořć w mocney wierze/ niech nas z ręki twej nikt nie bierze/ niechay iuř tve Sřowo wřędy pánuie/ wřyřtkim rořkázuiie *ArtKanc* E20v.

Szeregi: »krolować a rozkazować« (1): day [Panie] táką řpráwę nędznemu zebrániu nářzemu/ áby pokoy ten twoy ťwięty/ kthoryř tu opowiedzyeć raczył ťwięty m zwolennikom twoim/ záwřdy krolował á rořkázował w przybytkoch nářzych *RejPos* 115.

»panować, rozkazować« (1): *ArtKanc* E20v cf *Zwrot*.

a. *Być władcą, przywódcą, zwierzchnikiem* (82) : Wezmi przeto dziewitzo Mariá záplatę twe cżyřtořci/ ktorá ijnřřá nie ietř iedno aniolom rořkázowatř *Opecřyw* 183; A Macedonowie wořáli s plácem/ wielki Cefarzu vřtaw to międzi námi kto po řmierci twoiey ma nam rořkázowáć. *HistAl* N3; *KrowObr* 19; Bo dopiro iuř práwy Krol řie wam nágodzi. Ktory wam iuř w pokoju będzie rořkázował/ Kiedym ia wam oyczyznę iuř řpokoyną oddał. *RejZwierz* 34v; Niemrot z narodu Gigántow/ [...] napirwey v Bábilończykow poczył pánowáć [...] / námowiřrzy k řobie Iektaná s potomřtwá Semowego/ drugiego teř s potomřtwá Iápetuřowego. Ci trzey wřzytkiemu potomřtwu Noego ná ten cřás rořkázowáli. *BielKron* 7; OThoniel z narodu Iudá [...] rořkázował Zydow cřterdzyeřci lat *BielKron* 49; řřo było drzewo řeřne áby řobie krolá wybráli áłbo pomázáli nad řobą/ rzekli oliwie/ rořkázuy nam. *BielKron* 50v; Cefarz im [Saskom] odpowiędział táką dał powiádařiac tę przyczynę/ yř on nie iednemu kroleřthwu rořkázuiie/ nie moře záwřdy w Niemcech być ořsobą *BielKron* 209v; Károlus řyn Pipinow krolá Fráncuřkiego/ Cefarz Rzymřki rořkázował Węgrom zwyciężyřrzy ie z wielką pracą *BielKron* 299, 49v [2 r.], 51, 51v [2 r.], 52v, 101v (18); *GórnDworz* Ff8v; gdyř cie Pan nie przekřáda pánem w řrogořci/ ále řługą w řářce á w miřofierdzyu owieřzkam řwaim. řłuře im wiernie w řłowie Bořym/ á nie rořkázuy w pyřze. *RejPos* 314v; *BialKaz* H2v [2 r.]; *ModrzBaz* 17v, 48 [2 r.]; ktorzy [biskupi carogrodzcy] iřz pierwřze miářto y głowę páńřtwá wřzytkiego wřchodnego mieli/ pierwřzy teř być/ á wřzytkiemu duchowieńřtwu wřchodnemu rořkázowáć cřćieli. *SkarJedn* 190, 139; řtářářac řię mářká o řyná [řw. Helena o cesarza Konstantyna]/ ktery wřzytkiemu řwiátu Rzymřkiemv rořkázował: pokwápiłá řię do Hieruzálem *Skarřyw* 398; A Papięřowie Rzymřcy drapieřnym obyczáiem/ ná táką moc/ władzą/ y tytuły [...] zdobowyáli řię/ opiřuiáć řię być pány/ y Křięřęty wřzytkiego řwiátá/ Cefářzom/ y Krolom rořkázuiáć/ y onych z řtolice ich řpychářac/ á inřze ná to mieyřce wřadzářac. *NiemObr* 157, 59, 60, 159; NEPTVNVS morze pořiadł: wiátróm rořkázuiie *PudřFr* 75; Zaden wielki Monářchá dřugo nie krolował/ Gdy náđ řłufřnořć y práwo ludřiom rořkázował. *GórnTroas* 22; *WujNT* 7, 878; A temu oboiemu Narodowi řeby iuř wiecřnemi cřářy iedná głowá/ ieden Pan/ y ieden Křól řpólny rořkázował *SarnStat* 1020, 1011; *SkarKaz* 637a.

rozkazować nad kim, nad czym [= terytorium] (4): [prorok Achias] mářac ná řobie plářcz nowy przeryřowany ná dwánařcie cřęřci/ rzekł do Hieroboám/ weřmi dzyeřięć cřęřci tego plářczá/ á dwie zořtaw/ da tobie Pan Bog rořkázowáć náđ dzyeřięcią narodow Izráelřkich/ á řynowi řáłomonowemu dam iednę/ náđ pokoleniem Iudá rořkázowáć *BielKron* 78v; Křięřętá by teř Prufkie y Pomorřie [!] mogřby ták rzec/ ře nie przyřtoyna rzecz by nádemną miáł rořkázowáć s řłácheckiego Domu/

gdyżem ia iest s Książęcego rodzaju. *MycPrz* II Bv; Co gdy kto poráchuie/ musí mi to przyznác/ iż gdy naznáczniey kwitnęło krolestwo P(apież) ledwie nád piątą częścią/ rofkázował. *NiemObr* 59.

rozkazować po kim (2): [*Dariusz umarł*] Cyrus po nim íam rofkázował *BielKron* 110v; Licyniusz zięć wielkiego Konstántyná Cefarzá/ wíchodnim Pánítom [!] po onym okrutnym Máxyminie/ íam iefzczę okrutnieyfzy rofkázował *SkarŻyw* 187.

rozkazować gdzie (16): *KrowObr* 3; *Leop Gen* 36/30; A gdy íe ípołu zmwili [*mieszkańcy miast Alba, Fidenae i Weje*] przeciw Tullowi/ poísał pirwey z hárdym á dotkliwym poíelstwem Mecyus do Tullulá mowiac/ iż nam ílufzniey tu rofkázowác wíafnym dzyedzicom/ coímy íe tu z dawná porodzili/ níżli wam zbieráney á mieízaney družynie *BielKron* 101v; Krolestwo [*India*] íeíł ípokoyne/ [...] żadny tám z woýłkiem nie poísał do thego czału krom Semiramis krolowey Afyriyłkiey á Alexandrá wielkiego/ ále íedno ná tę ítronę rzeki Gángelá gdzie Porrus krol rofkázował. *BielKron* 268v; Przyízlímy do żiemie Mezaryb/ w ktorey rofkázuiie Książę Zámbei/ Arabom też rofkázuiie drugim *BielKron* 456, 20, 314, 356v, 443, 455v; *GórnDworz* Gg; Poki tedy íi dwa pánowie/ Krol Longobárdiyłki/ y Cefarz Konstántynopolitánłki we wíofzech rofkázowáli/ nie mogł Papież vrość *NiemObr* 170, 169, 170 [2 r.]; *PowodPr* 33.

rozkazować skąd (1): Byłá też záíe miedzy Olgierdem á Keyítutem roznicá o Wilno/ ktory íe miał w nim zoítác/ zgodzili íe íami/ [...] Olgierd doísał Wilna/ a ítađ rofkázował wíżytkim przyiaćielom. *BielKron* 379v.

W formule tytularnej (2): Íam nad pani pan droge vkazvgiie. a rofkazvgye lywdziom. yam Corona y Stolyecz hwízrephow [*lege: Khusrawow*]. *MetrKor* 46/46v [*idem*] 46/175.

W połączeniu szeregowym (1): Pán Kryítus tu ná ten íwiát przyízedł od Oycá íwego nie dla tego/ áby tu pánował/ krolował/ y rofkazował/ íáko pánuią tego íwiatá Krolowie *KrowObr* 3.

Zwroty: »mocą, mocnie rozkazować« (2:1): *KrowObr* 6v; Przyiechał potym [*Bartłomiej*] do Kráiny ktorą zowá Sárágná/ w ktorey Krol Sárágná mocnie rofkázował/ y miał pod íwą mocą drugie Kroliki *BielKron* 443; *StryjKron* 330.

»srodze rozkazować« (1): (*nagł*) Chábry Boleíław K. Polłki. (-) TEN mężnym był á práwie ználi go pogánie/ Częíto ízábłie ízczęíliwie íwey dobywał ná nie. Bali íe go bo im ták írodze rofkázował/ Y práwie íák możny Krol ták nimi kierował. *PapPan* Dd3v.

»wszy(s)tkim, wszy(s)tkiemu íwiatu, wszej ziemi rozkazować« (4:2:1): *ForCnR* A3; *KrowObr* 6v; tákże y ná zyemi/ íą íedni wyíłzy nád drugie/ nád tymi záíę krol íeíł ktory wízey zyemi rofkázuiie *BielKron* 80; *NiemObr* 159, 172; Gdy íe wielki Alexander chlubił zwierzchnim pánístwem á wolnością/ (íákoż ílufznie/ bo wíżytkiemu íwiatu rofkázował) Filozofowie choć pogánłcy/ Bráchmanes píłmem/ á Diogenes vłtnie ták go odpráwili. Ze nie było nádeń wíęíszego niewolniká. Bo íáko on wíżyłtkiemu íwiatu rofkázował: ták íemu wíżyłtkie złe żądze á ípráwy pánowály. *PowodPr* 61.

Szeregi: »panować, (i, a) rozkazować« [*szyk 4:1*] (5): Tamże poíłowie í po drugi raz przez tegoż Siennickiego powtorzyli, prosząc, aby to jeno raczył na dobrej pieczy mieć, że kroleem jest polskiem, ktory inaczej panować i rozkazować nie ma, jeno jako prawa polskie uczą. *Diar* 60; Y záchowáł W.Kr.M. tym powinnoś íwą poddánym íwoim/ gdyż nie w írogośi ále záwżdy w

łálce á w miłóšierdziu/ ták iáko przodkowie Wálzey Kr.M. łálkáwie á miłóšciwie nam pánowác á rofkázowác bédzieš raczył. *WujJudConf* 17; A Xiążę Daniło Románowic [...] inšzych Kniáziow Rulfkich przeciwnych łobie/ częścią wojną zhołdował y do poŝłuŝeńŝtwa przywiodł/ [...] zá czym wielką mocą [...] pánował y rofkázował. *StryjKron* 330; ktory [*papieź*] nikomu poddánym być niechcąc/ wŝytkim pánowác/ y rofkázowác chce *NiemObr* 172; A ŝtárŝy więc Włodziŝław Czechóm rofkázował/ A potym záš y Węgróm walecznym pánował *KochFr* 43.

»władać i rozkazować« (1): Bo ácz ŝię ták zda/ żeby [*papieź*] ná mieyŝcu pewnych niektorych/ z onych pánŝtw ŝiedział y onymi władał y onym zołobná rofkázował [...]: Wŝzákże [...] *CzechEp* 373.

W przen (1) :

Zwrot: »obiema rękoma rozkazować« (1): [*Litawer mówił do Aleksandra*:] możeš porównác nie tylko s kfiáżeŝy/ ále y s krolmi Krzešćijánŝkimi w Europie/ gdy nam bédzyeš obiemá rękómá rofkázował/ máiac w iedney ŝzáblę/ w drugiey łáŝę/ to ieŝt/ áby złym ŝrogi był/ á ná powolne łálkaw był *BielKron* 403v.

b. O Bogu i Chrystusie (26) : *RejKup* Zv; Duŝŝo moyá dobrorzecž temu Pánu ŝwemu/ Ktory ŝam rofkázuye ŝtworzenyu káždemu *LubPs* X5; Težci Bogu nie ŝzepcą/ á wŝdy ŝię zmiłuię/ A to wieš że ten wŝytkim Krolom rofkázuie. *RejZwierz* 19; *CzechRozm* 9v; Ten władnie ŝwiátem ŝam niezmiernym/ [...] Wŝytkim narodom ten rofkázuie/ Y wiecznie ná ŝwym thronie króluie. *KochPs* 70, 74.

rozkazować w poŝrzedku kogo (2): *RejPos* 231; RZekł Pan do páná mego [*tj. w przyjętej interpretacji: do Chrystusa*] [...]. Ná kray ŝwiátá rošćiągnę z Sionu wielkiego Władzą króleŝtwa twęgo A ty ná wŝytki ŝrony wŝyway praw ŝwoich/ Roŝkázuiąc w poŝrzedku nieprzyiaćiół twoich. *KochPs* 170.

rozkazować gdzie [o terytorium] (5): W ten czás wzwyedzą iż tu Bog Iákobow pánuye/ A po wŝytkich gránicach zyemye rofkázuye. *LubPs* O4v; *BielKron* 459; *SarnUzn* B5; *CzechRozm* 107; [*mówi król zwierząt, we śnie reprezentujący sułtana tureckiego*] Ieŝtem ia bicž Boży/ Ktory/ Máchometowę wiaré wŝzędzie mnoży. Nie przepuŝczę żadnemu kto nie Belfermanem/ Bog w niebie rofkázuie/ ia ná ziemi Pánem. *BielSen* 8.

rozkazować gdzie [o siedzibie] (3): Ten Pan nád wŝytkyemi národy kroluye/ A Bog ná ŝtolicy ŝwyętey rofkázuye *LubPs* M4v, P6, X.

W formule modlitewnej (1): [...] ná czešć Bogu iednemu/ przez Iezuŝa Chryŝtuŝa: ktory z Oycem y Duchem ŝwiętym tenże Bog ieden rofkázuie ná wieki Amen. *SkarŻyw* 403.

Zwroty: »moźnie, moźnošcią rozkazować« (1:1): Iedno to pewnie wiemy/ iže ieŝt Bog práwy. Nigdy nierozmierny/ nigdy nieŝkońcžony/ Ktory w niebie ná zyemi pátrzy ná wŝze ŝrony. A wŝytko wie/ rozumie/ y wŝytko ŝpráwuie/ A káždemu ŝtworzeniu moźnie rofkázuie. *RejWiz* 186v; *RejPos* 231.

»sobie rozkazować« = *panować niepodzielnie* (1): Gdyž ieŝt ták dobrotliwa tá wielmoźnošć iego [*Boga*]/ Iž nie czyni nigdy nic nieŝpráwiedliwego. [...] A iáko práwy mocarz łobie rofkázuie/ Gdy ŝie tym ŝwieckim burdam dziwnie przypátruie. *RejWiz* 142.

»wŝytkiemu ŝwiátu rozkazować« (2): *LubPs* Y6v *margin*; A Królowie záš máią nád łobá páná/ Ktory wŝytkiemu ŝwiátu ŝam rofkázuie/ Ná ziemi/ y ná niebie wiecznie króluie. *KochPieš* 17.

Szeregi: »panować i rozkazywać« (1): Włzytkiemu temu łtworzeniu on pánuie y rofkázuie/ y znáki boftwá łwego ná niektozych náznáczył *BielKron* 1v.

»władać (a. władnąć) i (a) rozkazywać« (2): A w tym wiecznym Boftwie/ nie máłz nic wíętfzego/ nic mnieyłzego/ nic pirwłzego/ nic połlednieyłzego/ iedná wola/ iedno wykonánie/ iedno pánowánie/ y iedno łceptrum kthorym włada Bog y rofkázuie ná niebie/ ná morzu/ y ná ziemi. *SarnUzn* B5; *RejPos* 291.

W przeni (1) :

Zwrot: *peryfr.* »rozkazywać pod żelazną miotłą« = *być władcą bezwzględny* (1): Rzekł do mnye [tj. *Chrystusa*] włfechmocny Pan z Máyełtatu łwego/ Tyś iełt łam wdzyęcny moy łyn z narodu moyego/ [...] Włfytki narody łwiátá dam w dzyedzictwo tobye/ Włfytkę łfyrokość zyemie weźm w ofiádość łoby. Będzyełz im rofkázował pod żelázná miotłą [*Reges eos in virga ferrea Vulg Ps* 2/9] *LubPs* B2.

Przeni (1) : O bełpiecznieć teraz może Pánłthwo Rzymłkie mowić łiedzę iáko krolowa/ á łnadź wyłłzey niłzi krolowa/ bo o trzech koronach/ y nie iełt wdowá bo ma mężá/ y nie ledá mężá bo rofkázuie wielu krolom/ y łmutku żadnego namnieyłzego nie zna/ áni łie namnieyłzego vpadku nie nádziewa/ bo ma wiele pomocników zá łobá. *RejAp* 150v.

a. *O Antychryście [gdzie]* (1) : ITu w máłym piłániu vyrzyłz rzeczy wielkie Iako łprofony Antykryłt/ zwodził Stany włzelkie Zmyłlonymi dułzám: ták w poddánłtwo łwoie Wyniołszy/ poddał łobie Krolełtwo oboie. Ná Ziemi y ná Niebie/ Hárdźie rofkázuiąc *Grzegłmkt* v.

c. *O narodach i państwach: utrzymywać w poddaństwie i zależności* (24) : Tam teź przy gorach Tatrach miełzka Rus kthorym ziemianie polłzci rofkazuią *MiechGlab* 77; á od tego czáłu Tátárowie rofkázowáli kłędzom Mołkiewłkim y Rułkim *BielKron* 428, 75, 101v, 112v; iz ná iákiego narodu kłtałth/ á łtroy/ [*Darius*] dał przerobić łwoię łzábłę/ ten narod miał Perłom rofkázowác. *GórnDworz* L6v; ktora [*stolica królewska Żydów*] iuż ná on czás ták vpádlą byłá/ iz iuż połtronni narodowie á Rzymłcy Cełárze im rofkázowáli. *RejPos* 312; Ten [*król Zygmunt August*] wam y máiętnołci/ y łzerokołci Pánłtwá/ ták wiele przyczynił że cudzim ziemiom/ y cudzim narodom rofkázuiecie. *BiałKaz* K4; Ktorzi czytáią Włołskie hiłtorie powiedáią/ że przed dawnemi czály Padwiánie rofkázowáli Wenetom: á teraz opák/ Wenetowie pánuią nád Padwiány. *ModrzBaz* 105v; Zá złe máią Niemcy/ że Polacy rofkázuią Prułom: y domagáią łię práwá łwego do nich *ModrzBaz* 105v, 51v.

rozkazywać gdzie (7): Kto napierwey w Mołkwi álbo w Rułi rofkázował/ otym piłmá niemáią [...]. [*na rozkaz cesarza*] Nápiłáli tedy iz im Wáregowie y Czołferowie ná ten czás pánowáli *BielKron* 427, 91v, 153v, 426, 448; Abowiem ty włzyłtki łwiádectwá nie łie nie łciągáią do teráznieyłzey niewoley ich [*Żydów*]/ áni do przyłżłego iákiego wedle ciáłá zgromádzienia/ do ziemie oney/ w ktorey teraz Turek rofkázuie: Ale łie ku oney Bábiłołskiey niewoley łciągáią *CzechRozm* 117, 165.

Zwrot: »wszemu (a. wszytkiemu) łwiátu, wszytkim, wszem ludziom rozkazywać« (4:1:1); *BierRozm* 10; Ná ten czás Rzymiánie chcąc włzytkiemu łwiátu rofkázowác/ vłtáwili ták/ ktoreyby zyemie álbo miáłtá chcieli dołtáwác [...] *BielKron* 143, 100; *Cuncta maria terraeque patebant Romanis, Włziłtki morzá y ziemie łtály Rzymiánóm otworzone/ To yełt gđzie yedno pomyłłibi [!] tám mogli/*

álbo wżem ludzióm roskázowáli. *Mqcz* 283b; ktorzy [*Turcy*] przewyknąwłzy od nich [*od Rzymian i Greków*] wżyſtkiey ſprawy woienney/ ſwoiey ieſzcze więcey przyczynili/ thák iż wżemu ſwiátu roſkázowác chcą. *BielSpr* 50, 28; [*FlinsCunDzień Bv*].

Szereg: »i mięszkać, i rozkazować« (1): A Betlehem iuż tego niemáłz/ á ktemu ieſzcze ná onymże to mieyſcu narod inſzy obcy y mięszka y roſkázuię/ á nie on lud Izráełſki *CzechRozm* 165.

d. *Mieć władzę nad siłami natury i istotami nadprzyrodzonymi* (8) : *RejPs* 131v; Trománcia tá lámá Bołkie táiemnice ſpráwuie/ kto tę vmie/ roſkázuię czártom/ Anyołom/ żywiołom. *BielKron* 46; Iż iuż pewnie wiemy/ że tákiego Páná mamy/ ktorzy roſkázuię ſmierci/ á każe vmárłemu wftác/ kiedy raczy/ wedle woley ſwoiey. *RejPos* 221v, 51; *Dał im moc y władzq* [*Luc* 9/1.] Roſkázowác czártom/ y chorobam ták duſznym iáko ciełnym/ ieſt rzecz z náтуры Bogu lámemu włałna: ále z dáru Bożego bywa wżyczána y ludziom *WujNT* 232.

Zwrot: »możnie rozkazować« (3): *LubPs* T5v; Ktory [*Bóg*] ácz ciálá nie ma/ ále wżytko może/ Trzęſcie niebem y zyemią/ y kołyſze morze. Ten wiátrom/ gwiazdom/ ſłońcu/ możnie roſkázuię/ A co chce tho możnoſcią ſwą dziwnie ſpráwuie. *RejWiz* 112; *RejPos* 51v.

4. *Wydawać osąd, orzekać, oceniać [według czego]* (1) : á ktorzi záś y ieđrny dowcip máią/ y ciáło mocznę/ ci [...] y vmysł ſwoy niechay ták miarkuią/ iżeby prawdziwie [...] roſſádek dać mogli/ iżeby według rozumu roskázowali. *KwiatKsiąż* M.

5. *Mówić, oświadczać, obwieszczać; mandare HistAl, PolAnt; dicere Vulg [w tym: komu (7), do kogo (1)]* (12) :

rozkazować co [z wyrazem o znaczeniu ogólnikowym] (1): *CzechRozm* 49 cf »rozkazować i opowiedać«.

rozkazować co [= przedmiot wypowiedzi] (3): Iż błogoſłáwiony ieſt Bog żywiący ludzi tych/ ktorzy ták ſtrzeże wiernych ſwoich/ roſkázuiąc frogie pomſty ludowi ſwemu/ ktoby ſmiał błuźnić ſwięte imię iego. *RejPos* 267. Cf »rozkazować wołą«.

rozkazować o kim (1): Iákoż to y ſam o ſobie mowi y roſkázuię/ w ty ſłowá. Wyſcie ſwiádkámi moimi (mowi Iehowách) y ſługá moy ktoregom obrał: ábyſcie [...] *CzechEp* 271.

Ze zdaniem dopełnieniowym referującym treść wypowiedzi [w tym z zapowiednikiem: to (1); iż, że (2), zaimek pytajny (1), zaimek względny (1)] (4): wtym tedi poſlełz po mię/ á gdy przed cię przyyde będziesz mi przed tym roskázował [*declarabis*] ktoć to powiádał *HistAl* L5v; Pan pokoy ſwoy kołciołowi ſwemu zá nawięłzy vpominek zoſtáwić raczył/ nikogo nie przymuſzáiąc poniewolnie do żadney ſprawy ſwoiey/ iedno roſkázuiąc zwolennikom ſwoim/ Iż kthokolwiek dobrowolnie wwierzy á okrcżon będzie/ iż pewnie będzie zbáwion. *RejPos* 338v; Bo oto Iehowá roſkázuię/ że rozrázi dom wielki dziurami/ á dom máły poryſowaniem. *BudBib Am* 6/11; *CzechRozm* 49.

Z przytoczeniem [w tym przytoczenie poprzedzone słowami: w ty słowa (1)] (4): Krol nád krolmi y pan nad pány Alexander ſyn Hámonow y krolowey Olimpiej Poruſowi roskázuiemy. Zoſtrzyłeſ ſmyſly náłze á dodałeſ nam ſmiáłoſci walczyć przeciw wam *HistAl* G8, G7; Tedy on kazał wołác po wżyſtkim Kroleſtwie ſwym/ theſz y ná piſmie przez liſty [!]/ roſkázuiąc: To powiáda Cyrus Krol Perſki: Wíſyſthkie Kroleſtwá ziemłkie dał mi Pan Bog Niebiełki: á tenże mi przykazał/ ábym mu zbudował dom w Ieruzáleł *Leop* 2.*Par* 36/22; *CzechEp* 271.

Zwroty: »przykazując rozkazować« (1): Porus krol Indijski łotrowi Alexandrowi/ ktory łotrując otrzymawa miałtá przykázując roskázuiemy [*praecipiendo mandamus*]. Gdi ty będąc śmiertelny przeciw nieśmierthelnemu bogu walczyć chceś/ śzaloność zięłá vmyłł tway [...]. A dla tego thobie przykazuiemy/ ábys śie do śwey ziemię wrocił *HistAl* G7.

»rozkazować wołá (A) [*czyjq*]« [*szyk zmienny*] (2): iżci to ten Pan roskazał powiedziec kthory ma śiedm duchow Bożych y śiedm gwiazd. Gwiazdy to iuż wiemy w piśmie świątym co śá/ ábowiem śprawce á náuczyciele zbiorow świąthych/ á iż też Pan pod thą śiedmioráką liczbą do wśzytkich inych po wśzem świecie rośprośzonych zbiorow wołá śwá roskázować raczy. *RejAp* 34v; *RejPos* 189v.

Szeregi: »mówić i rozkazować« (1): *CzechEp* 271 *cf* rozkazować o kim.

»rozkazować i (a) opowiedać« (2): *RejPos* 189v; Toby byłá znośnieyśza gdyby tylko ludzie [...] ániółá Bogiem názwáli: ále gdy śie ták śamże názywa/ [...] roskázuiąc to przytym y opowiedáiąc ludziom co śámemu Bogu náleży: tedy wierę niewiem iákoby iuż temu nie wierzyć/ iż to nie prośty ániół był/ ále śyn Boży Bog śłowo. *CzechRozm* 49.

α. *Podmiotem jest tekst [co] (1)* : O troycy/ o perśonách/ o iśtności y podśtáciach/ nic niewiem/ bo mi tego ná ten czás krzćiciel nie zlecał. Iż też śłowo Boże tego nie roskázuię: bo tego w nim niemáłz/ iáko y śam *X(iqdz) K(anonik)* wyznawa *CzechEp* 85.

Synonimy: 1. rozrządzać; 3. rządzic, władać.

Formacje współrdzenne cf KAZAĆ.

Cf **ROZKAZOWANIE, ROZKAZUJĄCY**